

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina

CANTON SARAJEVO
Government

Broj: 02-04-22998-5.1/24
Sarajevo, 15.04.2024. godine

PROGRAM RAZVOJA MALE PRIVREDE ZA PERIOD OD 2024. DO 2027. GODINE

I UVODNE NAPOMENE

Stvaranje uvjeta za razvoj malog i srednjeg poduzetništva zahtijeva razvojnu politiku kojom se obuhvataju aktivnosti unapređenja u različitim područjima od obrazovanja i nauke, stvaranja povoljnog poslovnog ambijenta putem eliminisanja ili reduciranja administrativnih prepreka, ograničavanja antikonkurencijskih državnih intervencija do jačanja institucija poduzetništva, poslovne infrastrukture i regionalnog razvoja.

Razvoj malog i srednjeg poduzetništva može se potaknuti stvaranjem povoljnih uvjeta i konteksta koji potiču rast i uspjeh takvih preduzeća. U nastavku je prezentirano nekoliko ključnih elemenata koji mogu dati doprinos u stvaranju povoljnih uvjeta za razvoj malih i srednjih preduzeća:

Pristup finansiranju: Osiguravanje pristupa finansijskim resursima, kao što su povoljni krediti, poticaji ili investicije, pomaže poduzetnicima da započnu i razvijaju svoje poslovanje.

Poduzetnička obuka i mentorstvo: Pružanje edukacija, programa mentorstva pomaže poduzetnicima da razviju svoje vještine, upravljačke sposobnosti i razumijevanje tržišta.

Smanjenje administrativnih prepreka: Smanjenje administrativnih opterećenja i pojednostavljenje procesa kako osnivanja i registracije poduzeća tako i kasnijih poslovnih procedura potiče ljude da se bave poduzetništvom.

Razvoj infrastrukture: Pružanje adekvatne infrastrukture poput tehnološke podrške, pristupa inkubatorima, logističke podrške i razvijene poslovne zajednice olakšava poslovanje.

Podrška inovacijama i istraživanju: Poticanje istraživanja i razvoja, te podrška inovativnim idejama pomažu u stvaranju konkurentnih proizvoda i usluga na tržištu.

Pristup tržištu: Stvaranje mogućnosti za pristup širem tržištu putem slobodne trgovine ili poticanje regionalne i međunarodne suradnje olakšava rast i izvoz proizvoda i usluga.

Zakonodavni okvir: Jasan, pravedan i poticajan zakonodavni okvir koji štiti interese poduzetnika, potiče konkurenciju i sprečava monopole ključan je za razvoj malih i srednjih preduzeća.

Ovi faktori zajedno mogu stvoriti povoljno okruženje za rast malih i srednjih poduzeća te ih potaknuti da budu konkurentni, inovativni i održivi na tržištu. Ulaganje u ova područja može biti ključno za poticanje privrednog razvoja i stvaranje radnih mjesta u lokalnoj i široj ekonomiji.

Sveobuhvatan zakonski, strateški i institucionalni pristup razvoju malog i srednjeg poduzetništva pretpostavke su jačanja konkurentske sposobnosti privrede. Sveobuhvatna politika konkurencije podrazumijeva ne samo suzbijanje praksi kojima se narušava konkurencija u privatnom sektoru, već i ograničavanje antikonkurencijskih državnih intervencija. Međunarodna iskustva ukazuju na to da sveobuhvatna nacionalna politika konkurencije može donijeti značajne ekonomske koristi, kako na nivou čitave privrede, tako i u pojedinačnim sektorima.

Osim kvalitetnom konkurencijskom politikom poticanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva se postiže i povećanjem zaposlenosti, poticanjem domaće proizvodnje, izvoza i stvaranjem povoljne preduzetničke klime. Povećanje izvoza je značajna komponenta privrednog uspjeha te je stoga neophodno kreirati potrebne politike za unapređenje usluga kojima se pruža podrška izvozu i poboljšavaju uslovi rada za izvoznike. Privredni subjekt koji izvozi dvostruko je produktivniji od privrednog subjekta koji to ne čini i to uslijed značajnijeg stepena konkurencije u inostranstvu te brendiranja domaće privrede u ino kontekstima. Poduzetnički duh, finansijska stabilnost i kvalifikovana radna snaga nisu potpuni bez povoljnog poslovnog okruženja. Povećanje transparentnosti administrativnih procedura, pojednostavljenje kompleksne pravne regulative, unapređenje upravljanja i podizanje kvaliteta antikorupcijskih aktivnosti su neki od parametara stvaranja podsticajnog poslovnog okruženja.

Evropska unija prepoznala je značaj malih preduzeća, te je poduzetništvo, zajedno sa inovacijama, postavila kao prioritetne ciljeve unutar Lisabonske deklaracije iz 2000. godine. Iz tih ciljeva su proizašle i politike koje potiču nastajanje i opstanak malih i srednjih poduzetnika, a među njima je i Evropska povelja o malim preduzećima. Njen potpisnik je i Bosna i Hercegovina, koja se time obavezala postići napredak u deset područja koje Povelja obuhvata:

1. Obrazovanje i obuka u području poduzetništva
2. Jeftinije i brže osnivanje preduzeća
3. Kvalitetnije zakonodavstvo i regulativa
4. Dostupnost vještina
5. Poboljšan elektronski pristup
6. Bolja iskorištenost prednosti jedinstvenog tržišta
7. Oporezivanje i finansijska pitanja
8. Jačanje tehnoloških kapaciteta malih preduzeća
9. Uspješni modeli elektronskog poslovanja i podrške malim preduzećima
10. Razvijanje jačeg i djelotvornijeg zastupanja interesa malih preduzeća na razini EU i na nacionalnoj razini.

Ostvarenje ciljeva zacrtanih u ovoj Povelji i njihova implementacija predstavlja strateški zadatak Bosne i Hercegovine na putu pridruživanja Evropskoj uniji.

Uzimajući u obzir prednje navedeno, kao i nadležnosti Kantona Sarajevo u kontekstu kreiranja razvojnih politika za unapređenje preduzetništva, Skupština Kantona Sarajevo je u 2015. godini donijela Zakon o poticaju razvoja male privrede ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 29/15) (u daljnjem tekstu: Zakon), čime je postavljen transparentan, nediskriminatoran i jasan legislativni okvir za uspostavu systemske dodjele i korištenja budžetskih sredstava u svrhu osiguravanja pristupa finansijskim resursima subjektima male privrede sa sjedištem u Kantonu Sarajevo.

U skladu sa članom 10. Zakona, Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo je pripremio Prijedlog Programa razvoja male privrede za period 2024. - 2027. godina (u daljnjem tekstu: Program). Program je sačinjen u skladu sa Zakonom i pravilima struke, a uzimajući u obzir privredna kretanja sa projekcijom njihovog poboljšanja u potrebnim i mogućim segmentima. Programom se utvrđuju: smjernice razvoja, poticajne mjere, aktivnosti provođenja, izvori sredstava, metodologija i evaulacija provođenja pojedinih mjera. Program obuhvata instrumente za provođenje strateških ciljeva na način da definiše programe/projekte koji će se provoditi u narednom periodu.

U skladu sa Zakonom, za provedbu ciljeva ovog Programa Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo za svaku tekuću kalendarsku godinu priprema Godišnji plan provođenja Programa (u daljnjem tekstu:

Godišnji plan) s razrađenim programima, aktivnostima, kriterijima za dodjelu poticaja, rokovima izvršenja i planiranim iznosima sredstava u budžetu.

U Programu se vrši analiza stanja malog i srednjeg poduzetništva u Kantonu Sarajevo, nastoje se prepoznati potrebe male privrede i mogućnosti da se na te potrebe odgovori unutar postojećeg institucionalnog i zakonodavnog okvira.

II EKONOMSKA KRETANJA U BIH

Najznačajnija karakteristika domaće ekonomije u 2022. godini bio je snažan inflatorni šok. Agencija za statistiku BiH objavljuje saopćenje o godišnjim strukturno - poslovnim statistikama (SPS) za BiH, te smo podatke sa web stranice navedene agencije koristili u svrhu prezentiranja ekonomskih kretanja u BiH. Osim toga koristili smo i podatke iz Centralne banke BiH, za godinu za koju su ažurirani podaci i prezentirani na web stranici.

Rast nominalnog (u tekućim cijenama) BDP-a je značajan u 2021. i 2022. godini. Pri tome, treba imati u vidu da je inflacija potrošačkih cijena u 2022. godini bila mnogo veća što već ukazuje na smanjenje obima proizvodnje, u odnosu na prethodnu godinu, i u slučaju nominalnog BDP-a.¹ Industrijska proizvodnja u 2022. godini je porasla za 1% u poređenju sa 2021. godinom. Iako se porast čini vrlo skromnim, u obzir treba uzeti bazni efekat, jer je u 2021. godini zabilježen rekordan porast od 9,8%, koji je, između ostalog, rezultat vanredno niske baze iz 2020. godine (pad od 1.1%). Trendovi u grupama djelatnosti koje čine industrijsku proizvodnju su relativno nepromijenjeni u odnosu na prethodne periode. Svakako da se izdvaja i dalje snažan rast u djelatnosti C (Prerađivačka industrija), koja je, bar sudeći prema obimu proizvodnje, u boljoj poziciji nego u neposrednoj pretpandemijskoj godini (zabilježen pad od 3,7%, nakon perioda značajnog usporavanja rasta). Rast prerađivačke industrije može se objasniti i pojačanom potražnjom za domaćim proizvodima u inostranstvu jer je proizvodnja intermedijarnih proizvoda i netrajnih proizvoda za široku potrošnju bilježila snažan rast i u 2022. godini.

Djelatnost E (Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom i plinom) godinama iskazuje vrlo ciklično ponašanje: godina vanredno snažnog rasta (pri čemu je primjetan značajan, trajni porast nivoa u prvom kvartalu) koju slijedi godina pada obima, zbog baznog efekta, a potom rast prvih šest mjeseci, pa usporavanje u drugoj polovini godine. Isti obrazac je primjetan i u ranijim periodima. Očito da se radi o ustaljenom ciklusu na koji snažno utiču određeni faktori poput: aktivnosti u domaćoj industriji rudarstva (primjećuje se određen sinhronicitet među stopama promjena na godišnjem nivou između ove dvije djelatnosti); moguće i karakteristike ugovora za izvoz električne energije; u određenoj mjeri, svakako, i klimatski uslovi. Ponder djelatnosti E u indeksu industrijske proizvodnje (januar 2022. godine) je bio 19,1%, pa je razumljiv skroman rast industrijske proizvodnje, uprkos rastu prerađivačke industrije. Djelatnost rudarstva godinama ispoljava trend usporavanja rasta, uz snažnu cikličnost unutar godine: U prvom kvartalu se, u pravilu, bilježi snažan rast u odnosu na isti period 2021. godine, koji potom usporava do kraja godine. Ponder djelatnosti rudarstva u indeksu industrijske proizvodnje (januar 2022. godine) je bio 8,8%. Pad obima proizvodnje u ovoj djelatnosti u 2022. godini je, takođe, neutralisao rast prerađivačke industrije u industrijskoj proizvodnji.

Industrija visokogradnje je, zbog baznog efekta (vrlo niskog obima u prvoj pandemijskoj godini) zabilježila snažan rast u 2021. godini, da bi se, u 2022. godini, intenzitet građevinskih radova smanjio za 4,3%. Prema podacima BHAS, broj i površina završenih radova u stanogradnji u 2022. godini je bio neznatno ispod pretpandemijskog nivoa, uz znatno veći broj nezavršenih stanova (+18,8% u odnosu na 2019. godinu). I broj završenih radova i površina u stanogradnji su bili viši u odnosu na 2021. godinu, ali se, ovaj rast površine, očito, postigao uz manji broj radnik-sati na građevinama. Indeks proizvođačkih cijena u građevinarstvu (stanogradnja) je zabilježio značajan rast u 2022. godini, u odnosu na prethodnu (+19,8% u četvrtom kvartalu za ukupan indeks), u svim vrstama radova. Ove informacije navode na zaključak da su poremećaji na međunarodnim tržištima u

¹ CBBIH- Izvještaj o stanju BH ekonomije

cijenama osnovnih građevinskih materijala rezultirali rastom proizvođačkih cijena u stanogradnji, koja, ipak, nije utjecala na potražnju za novoizgrađenim stanovima u 2022. godini.

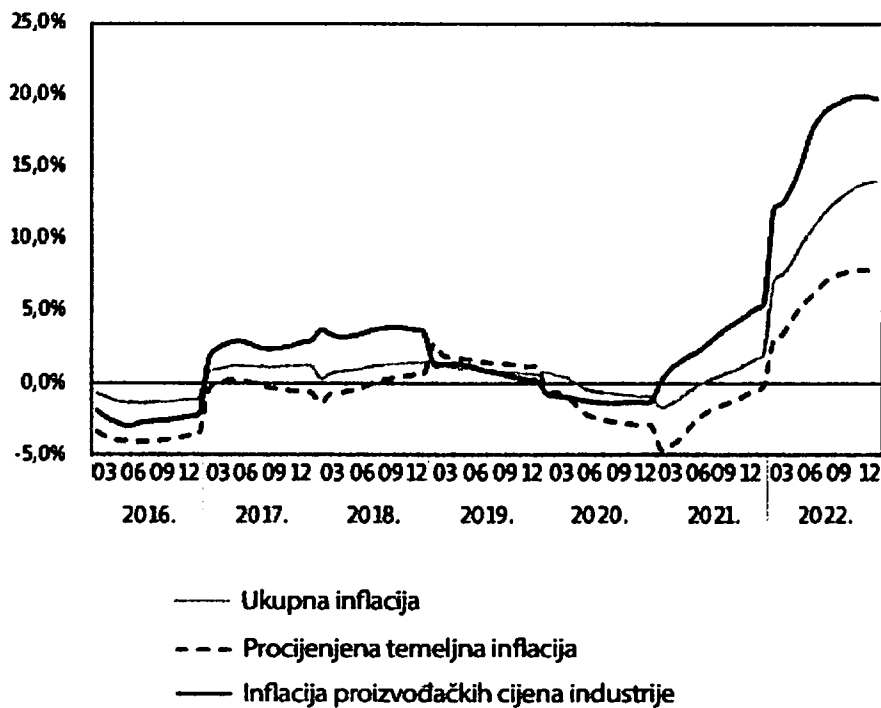
Pri tome, trend u indeksu visokogradnje ne reflektira nužno obim radova i može navoditi na pogrešan zaključak o intenzitetu visokogradnje, jer manji broj radnih sati na građevini može biti posljedica ili veće produktivnosti uposlenih ili završetka većeg broja ranije započetih radova na novim građevinama, rekonstrukcijama, popravcima i održavanju postojećih građevina. Također, treba uzeti u obzir i strukturu indeksa, u kojoj daleko najveći ponder imaju arhitektonski i građevinski radovi koji, u pravilu, iziskuju manje fizičkog rada od ostalih vrsta poslova u visokogradnji.

Arhitektonski radovi su, najvjerojatnije, obuhvaćeni u djelatnosti M (Stručne, naučne i tehničke djelatnosti) u statistici tržišta rada i u njima je prosječna neto plata bila među najvišim u decembru 2022. godine. S druge strane, prosječna neto plata u djelatnosti građevinarstva, u decembru 2022. godine, bila je druga najniža u BiH.

Industrija građevinarstva u BiH je zabilježila pad u 2022. godini, što se ne čini intuitivnim, imajući u vidu cijene stambenih nekretnina u novogradnji, ili intenzitet radova u niskogradnji, posebno na dionicama autoputa V-c. Postoji nekoliko bitnih, ekonomskih i metodoloških faktora koji utiču na percepciju intenziteta građevinske industrije u BiH.

Inflatorni šok u 2022. godini je bio vanredno snažan. Otkako se inflacija u BiH mjeri indeksom potrošačkih cijena (2005. godina), nije zabilježen veći godišnji rast. Procijenjena temeljna inflacija ukazuje da rast cijena nije zabilježen samo u kategorijama koje su, tradicionalno, pod utjecajem snažnih oscilacija na međunarodnim tržištima, poput hrane i energenata. Također, cijene industrijskih proizvođača su porasle znatno iznad prosječnih potrošačkih cijena. Na grafikonu 1 je prikazano kretanje inflacije u BiH za period 2016. – 2022. godine.

Grafikon 1. Kretanje inflacije u BiH za period 2016. – 2022.

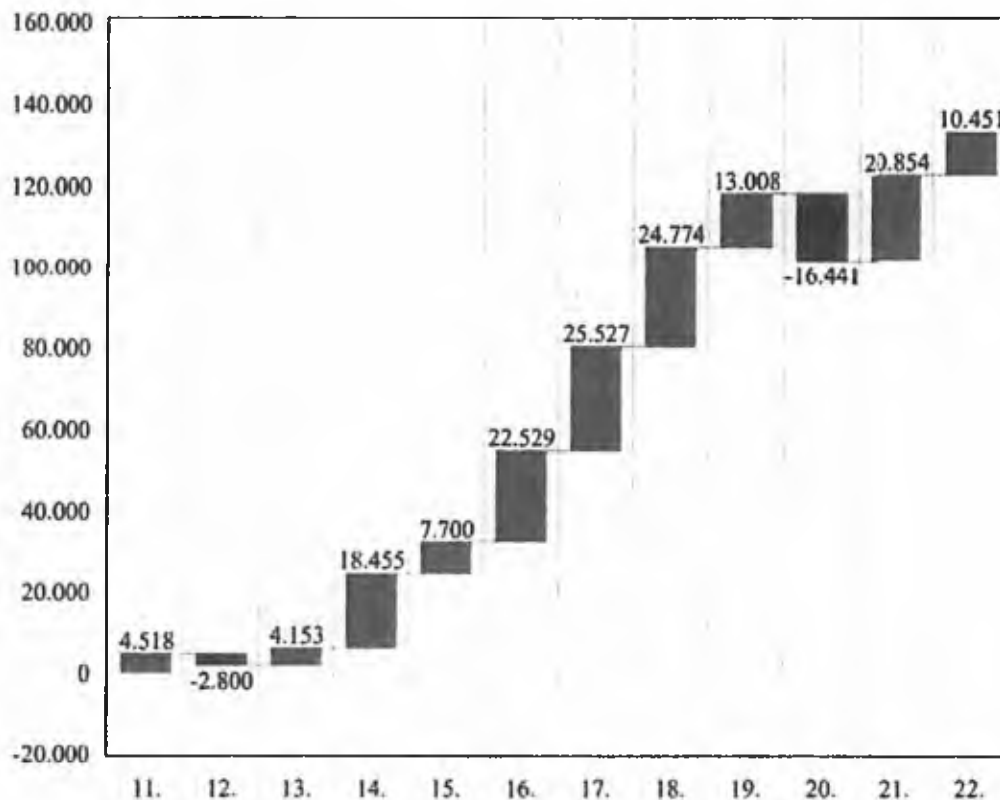
Izvor: BHAS i CBBiH

Zaposlenost i plaće

Osnovne karakteristike tržišta rada, na strani ponude, u 2022. godini su relativno nepromijenjene u odnosu na ranije godine: niska aktivnost radno sposobnog stanovništva, koje, u najvećoj mjeri, ima završenu srednju stručnu spremu i specijalizaciju, uz vrlo visoku nezaposlenost mladih, ali i stanovništva iznad 50 godina starosti. Prema ILO metodologiji, stopa nezaposlenosti je prvi put bila ispod 15% (14,8% u trećem kvartalu 2022. godine). Međutim, bez detaljnih informacija o broju radno sposobnih koji su napustili zemlju radi zaposlenja u inostranstvu, uz ovakve karakteristike ponude radne snage, ne možemo pouzdano tvrditi da je stanje na tržištu rada znatno bolje u odnosu na pretpandemijski period. Od ukupnog broja radno sposobnih (podaci BHAS za treći kvartal 2022. godine, prema Metodologiji Međunarodne organizacije rada - ILO), njih 1,52 miliona (52,7%) je bilo neaktivno (nezaposleno stanovništvo koje aktivno ne traži posao). Prema istom izvoru i metodologiji, najviša stopa aktivnosti stanovništva bila je u grupi 25-49 godina (76%), dok je više od pola radno sposobnog stanovništva u grupi 50 do 64 godine neaktivno, kao i 72% stanovništva starosti do 24 godine. Prema stručnoj spremi, najveći udio neaktivnog stanovništva bio je među osobama koje su imale osnovnu školu i manje. Stopa neaktivnosti među radno sposobnim stanovništvom sa završenom srednjom školom i specijalizacijom (najznačajniji udio u radno sposobnom stanovništvu), u trećem kvartalu 2022. godine, iznosila je 43,2%. U odnosu na prva tri kvartala 2021. godine, povećan je broj neaktivnog radno sposobnog stanovništva (+1,5%), a smanjena i stopa aktivnosti (-97 b.p.). Prema podacima BHAS, snažan rast ekonomske aktivnosti je pozitivno djelovao na broj zaposlenih u 2022. godini. Među zaposlenim u trećem kvartalu, najznačajnije učešće su imali trgovci i uslužni radnici (21%) te zanatlije i srodna zanimanja (17%).

Nije zanemarivo niti učešće rukovalaca mašinama i uređajima, industrijskih proizvođača i montera (10,3%) i uposlenih sa osnovnim – jednostavnim zanimanjima (11,3%). Sve su ovo grupe zanimanja sa platama oko nacionalnog prosjeka, ili niže, na čiji kvalitet života visoka i persistentna inflacija ima najviše uticaja.

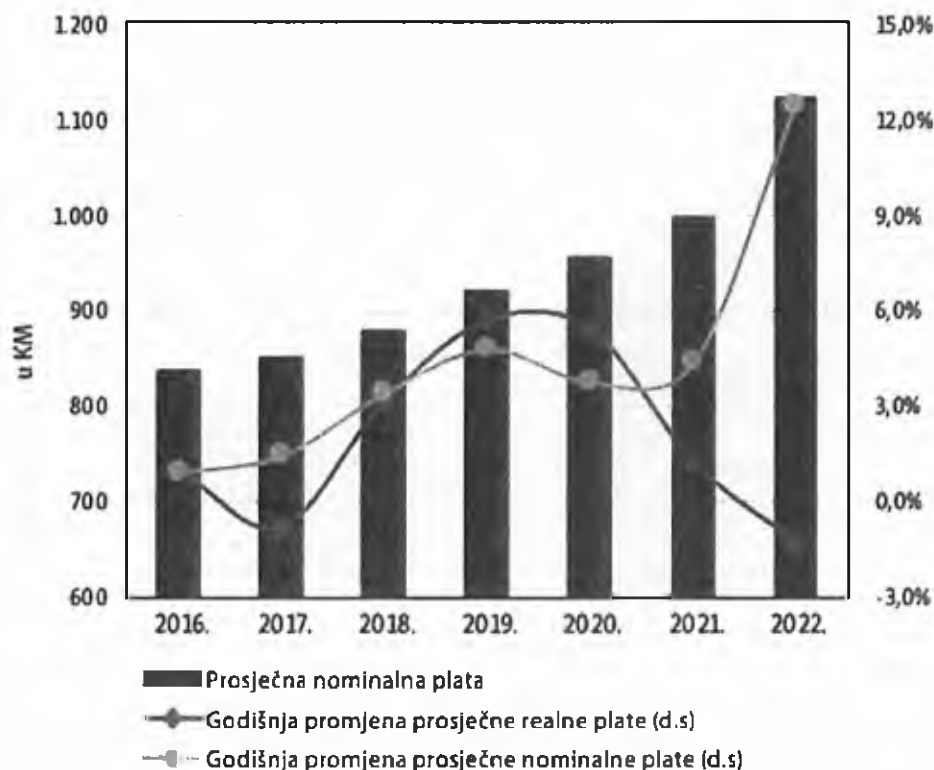
Grafikon 2. Akumulirani broj zaposlenih u BiH po godinama

Izvor: BHAS

U 2022. godini, intenziviran je trend rasta prosječne nominalne neto plate (grafikon 3), što je djelimično pod uticajem povećanja minimalne plate u RS, ali i sve većeg sindikalnog pritiska koji cilja poboljšanje standarda stanovništva. Tržište rada karakteriziralo je povećanje nominalnih plata u svim djelatnostima, osim Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja. S druge strane, zbog vanredno snažnog inflatornog šoka, zabilježen je pad realnih plata, na godišnjem nivou u decembru, u čak sedam djelatnosti, koje su u decembru 2022. godine zapošljavale 25,7% od ukupno zaposlenih, prema evidenciji BHAS. U dvije od njih je prosječna nominalna plata bila ispod prosjeka za ukupno tržište rada.

Grafikon 3. Prosječne godišnje neto plate u BiH, po godinama

Izvor: BHAS.

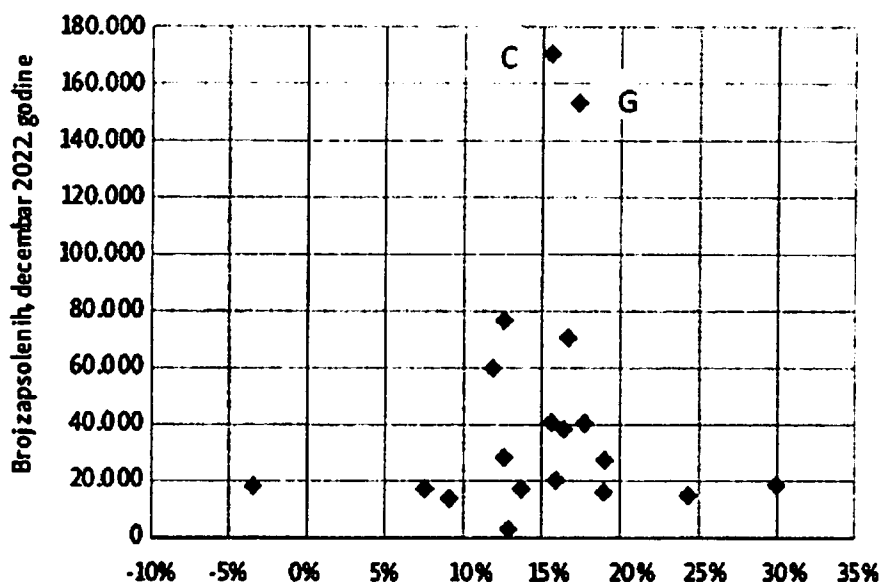
Napomena: Realna plata je usklađena sa prosječnim potrošačkim cijenama. Prosječna godišnja plata podrazumijeva aritmetički prosjek prosječnih plata po mjesecima.

U teoriji, kada postoji snažan pritisak na rast nominalnih plata uslijed rasta inflacije, on rezultira povratnom spregom i daljijm jačanjem inflatornih pritisaka. Prosječna nominalna neto plata je u decembru 2022. godine bila viša za 148 KM (14,2%) u odnosu na decembar 2021. godine. Inflacija potrošačkih cijena u 2022. godini je iznosila 14,0% (14,7% decembar 2022. godine na isti mjesec prethodne godine). Visokokoreliran rast prosječne nominalne plate i inflacije u 2022. godini može navoditi na zaključak da postoje elementi spirale između plata i inflacije. Međutim, u značajnom broju industrija u kojima je zabilježen značajan rast nominalne plate u odnosu na decembar 2021. godine, plate su i nakon tog povećanja bile ispod prosjeka za ekonomiju u cjelini (grafikon 4). Ako se ova informacija posmatra u kontekstu frikcija na tržištu rada, prvenstveno odlaska radno sposobnog stanovništva i visoke stope neaktivnosti radno sposobnog stanovništva, moguće je da se porast nominalne plate desio i bez značajnijih sindikalnih pritisaka.

Pored toga, na visinu prosječne plate bi, od industrija označenih crnim rombom na grafikonu 4, značajnije mogle uticati samo dvije koje su u decembru 2022. godine zapošljavale najveći broj radnika: prerađivačka industrija te trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala. U obje djelatnosti je primjetna značajna disperzija u prosječnim platama za različite grupe te je sasvim moguće da su poslodavci, kroz povećanje nominalne neto plate, pokušali zadržati trenutnu radnu snagu. S druge strane, na rast inflacije u BiH je uticalo nekoliko faktora paralelno (vidjeti potpoglavlje

o cijenama), te nema dovoljno argumenata koji bi podupirali tvrdnju kako je rast troškova rada jedan od dominantnih faktora rasta inflacije.

Grafikon 4. Broj zaposlenih i promjena u prosječnoj nominalnoj neto plati prema djelatnostima

Promjena u prosječnoj realnoj plati, decembar 2022. godine u odnosu na decembar 2021. godine

C- Prerađivačka industrija   G- Trgovina na veliko i malo,
popravak motornih vozila i motocikala

Izvor: BHAS i CBBiH

Napomena: Crvena oznaka se odnosi na industrije u kojima je prosječna plata u 2022. godini bila ispod prosjeka za BiH. U njima je bilo zaposleno 61% od ukupnog broja zaposlenih u decembru 2022. godine.

Fiskalni sektor

Fiskalni indikatori ukazuju na rast i prihoda i rashoda u 2022. godini što se može objasniti opštim rastom nivoa cijena. Snažni inflatorni pritisci su predstavljali veliki izazov svim nivoima vlasti u BiH. Vladina potrošnja u vidu većih nominalnih izdvajanja za penzije, plate u javnom sektoru, kao i jednokratne novčane isplate ugroženim kategorijama je predstavljala odgovor fiskalnog sektora na inflatorni šok.

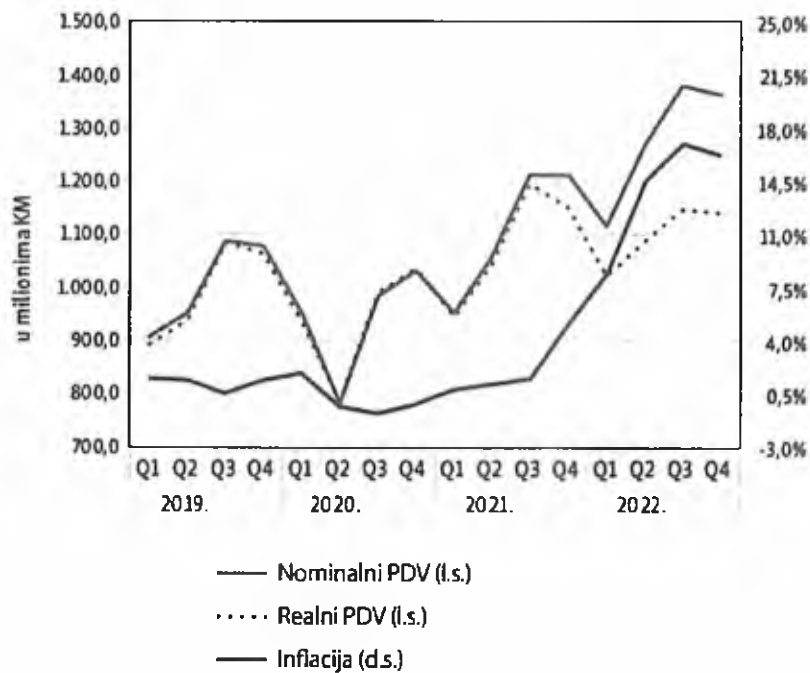
Uslijed jačanja državne tekuće potrošnje izostala su veća investicijska ulaganja kao i povlačenja sredstava od inostranih kreditora po koncesionim uslovima. Iako su Strategije javnih investicija, u oba entiteta bile usmjerene na intenziviranje ulaganja u infrastrukturne projekte i energetski sektor, veći dio planiranih javnih investicija u 2022. godini nije realizovan. U tom smislu, javne investicije bilježe kontinuirani pad u posljednje dvije godine. U prva tri kvartala 2022. godine ukupno je ostvareno 212,9 miliona KM vrijednosti investicija, što je manje za 19,4 miliona KM u odnosu na prethodnu godinu.

Snažan rast opšteg nivoa cijena, povećanja uvoza i oporavka uslužnih djelatnosti u turizmu, kao i rast nominalnih plata, uzrokovali su značajan rast neto prihoda od indirektnih poreza (grafikon 5). Iznos naplaćenih neto prihoda u 2022. godini (7,88 milijardi KM) je najveći od uspostavljanja sistema indirektnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini. Samo u odnosu na prethodnu godinu ovaj iznos je povećan za 939,1 milion KM ili 13,5%.

Rekordan rast ukupnih prihoda bio je predvođen prvenstveno rastom prihoda od poreza na dodatu vrijednost (PDV), kao najveće stavke u strukturi prihoda. Neto prihod od PDV-a iznosio je 5,12 milijardi KM u 2022. godini, što je više za 15,7% u odnosu na prethodnu godinu. Glavni faktor navedenog rasta prihoda po ovom osnovu je snažan inflatorni pritisak koji je zabilježen tokom cijele

godine. Osim toga, zabilježen je rast uvoza, kao i oporavak turizma. Izražen rast opšteg nivoa cijena doveo je do rasta cijena koje predstavljaju poresku osnovicu za obračun PDV-a. Slijedom navedenog, na godišnjem nivou je naplaćeno 730,5 miliona KM (16,6%) više u nominalnom iznosu po osnovu PDV-a (grafikon 5).

Grafikon 5. Uticaj inflacije na rast prihoda od PDV-a

Izvor: Agencija za statistiku BiH, Uprava za indirektno oporezivanje i CBBiH

Nivo javnog duga zaključno sa krajem trećeg kvartala 2022. godine u odnosu na kraj 2021. godine je povećan u nominalnom iznosu od oko 200 miliona KM, i to je znatno manje povećanje u odnosu na prethodnu godinu.

U 2022. godini ukupan iznos povučenih sredstava od međunarodnih finansijskih institucija iznosio je samo 96,2 miliona KM, od planiranih 1,59 milijardi KM².

III STRUKTURA POSLOVNIH SUBJEKATA U FBiH

U narednim tabelama je dat prikaz strukture poslovnih subjekata u Federaciji BiH sa stanjem na dan 31.12.2022. godine.

Tabela 1. Registrovani poslovni subjekti u FBiH prema područjima KD BiH 2010

Privredni subjekti prema KD BiH 2010	Pravna lica	Obrt	Ukupno
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1.621	5.327	6.948
B Vađenje ruda i kamena	297	4	301
C Prerađivačka industrija	8.267	7.26	15.527
D Proizvodnja elek. energije, plina	646	367	1.013

² Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u BiH za period 2022.- 2024. godina, mart 2022. godine

E	Snabdijevanje vodom, upravljanje otpadom	451	53	504
F	Građevinarstvo	3.709	2.642	6.351
G	Trgovina na veliko i malo	28.541	11.836	40.377
H	Prijevoz i skladištenje	3.899	4.302	8.201
I	Hotelijerstvo i ugostiteljstvo	4.561	9.835	14.396
J	Informacije i komunikacije	2.051	1.135	3.186
K	Finansijske djelatnosti	2.168	319	2.487
L	Poslovanje nekretninama	1.802	122	1.924
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	5.163	4.068	9.231
N	Administrativne uslužne djelatnosti	2.64	819	3.459
O	Javna uprava i odbrana	2.52	0	2.52
P	Obrazovanje	2.664	423	3.087
Q	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	1.953	1.021	2.974
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	7.798	423	8.221
S	Ostale uslužne djelatnosti	16.129	4.689	20.818
T	Djelatnost domaćinstva kao poslodavca	0	4	4
U	Djelatnost vanteritorijalnih organizacija	38	0	38
Ukupno		96.918	54.649	151.567

Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku

Adresa: Reisa Džemaludina Čauševića 1, 71 000 Sarajevo
 Tel: + 387 (0) 33 562-000, Fax: + 387 (0) 33 562-076
 Web: <http://vlada.ks.gov.ba>, E-mail: vlada@vlada.ks.gov.ba

Grafikon 6. Registrovani poslovni subjekti u FBiH prema područjima KD BiH 2010

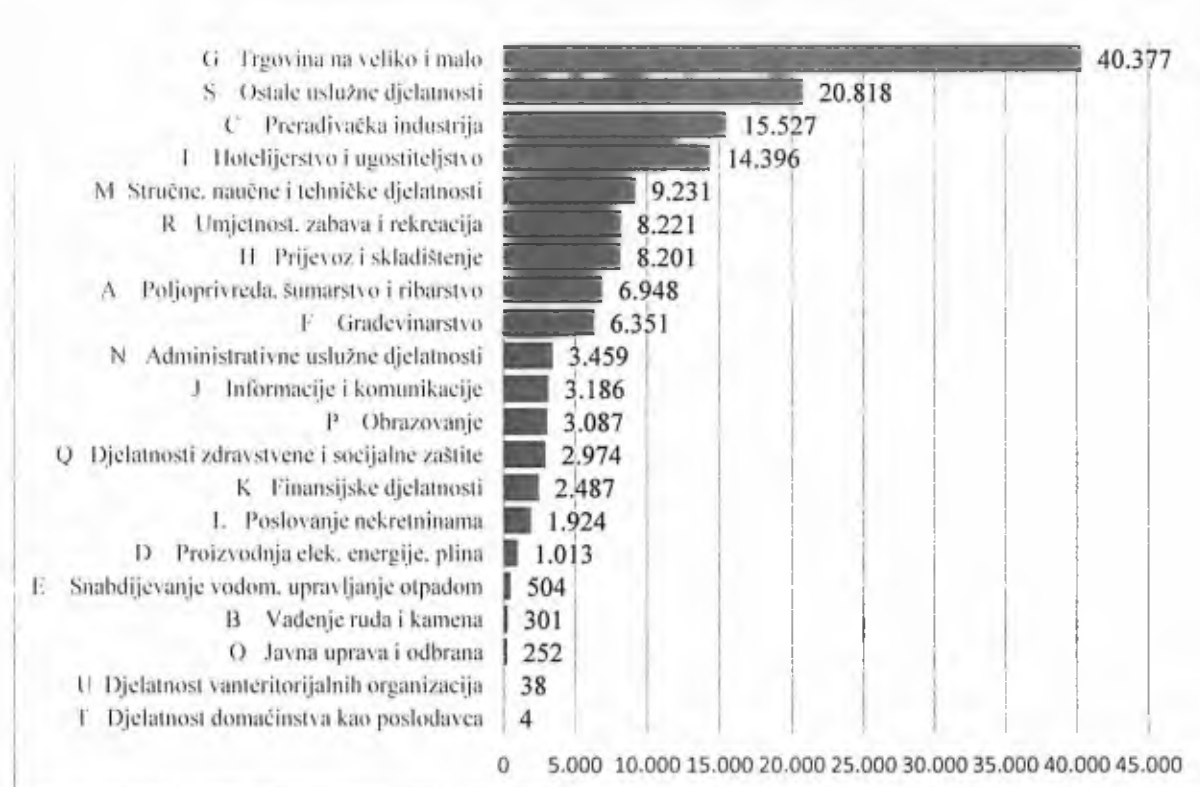
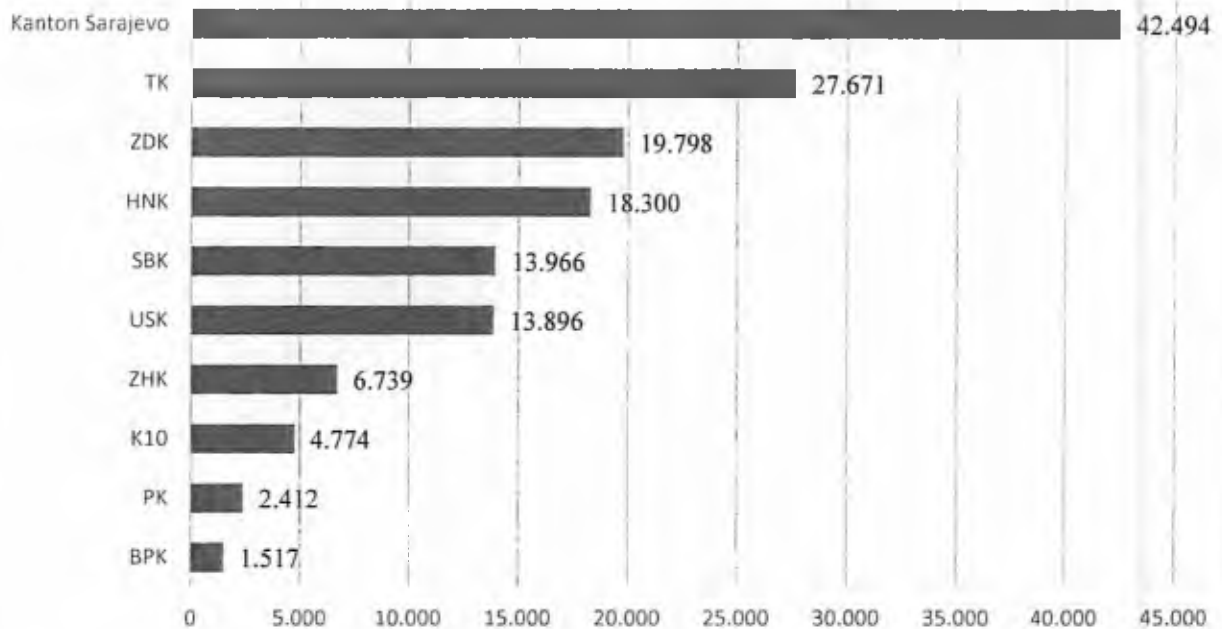

Tabela 2. Ukupno registrovani poslovni subjekti u FBiH po kantonima na dan 31.12.2022. godine

Kanton	Ukupno poslovnih subjekata	Poslovni subjekti		Obrtnici - fizička lica
		Pravna lica	Poslovne jedinice	
USK	10026	5756	3870	4270
PK	1604	1062	808	542
TK	21417	10180	6254	11237
ZDK	15466	6960	4332	8506
BPK	1094	593	423	501
SBK	11235	5569	2731	5666
HNK	14783	7854	3517	6929
ZHK	5854	3577	885	2277
KS	35065	21767	7429	13298
K10	3763	2340	1011	1423
FBiH	120307	65658	31260	54649

Grafikon 7. Ukupno registrovani poslovni subjekti u 2022. godini u FBiH po kantonima

Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku

Grafikon 8. Pravne osobe u 2022. godini u Kantonu Sarajevo po općinama

Grafikon 9. Pravne osobe u 2022. godini u Kantonu Sarajevo po djelatnostima

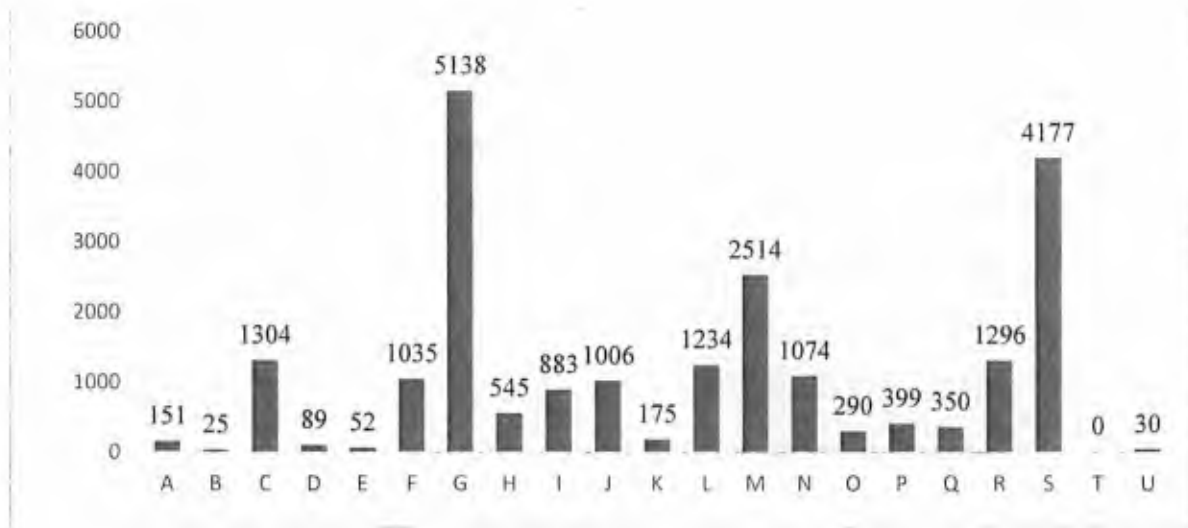
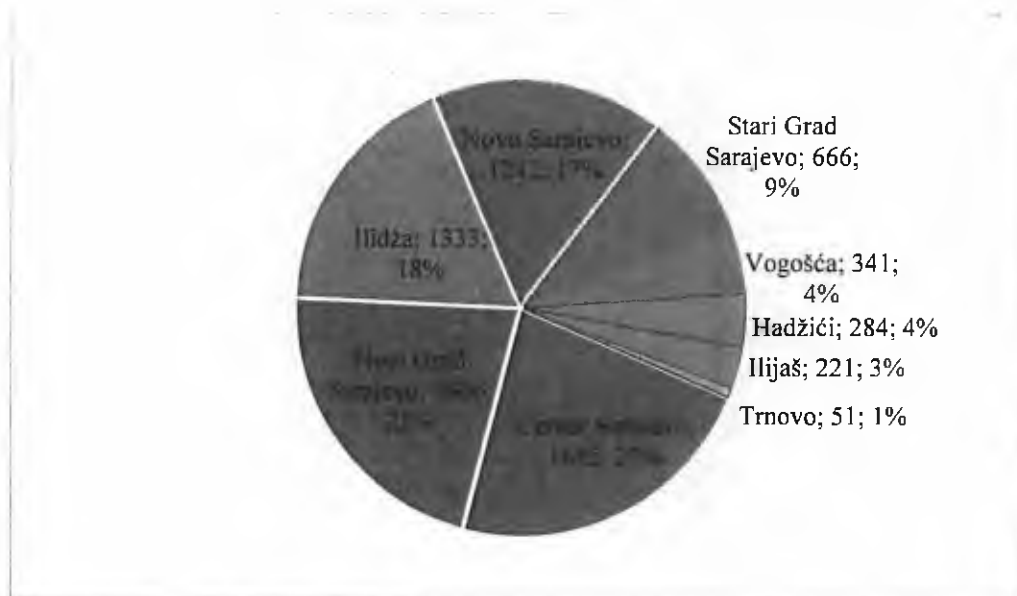

Tabela 3. Struktura poslovnih subjekata u Kantonu Sarajevo po općinama i djelatnostima

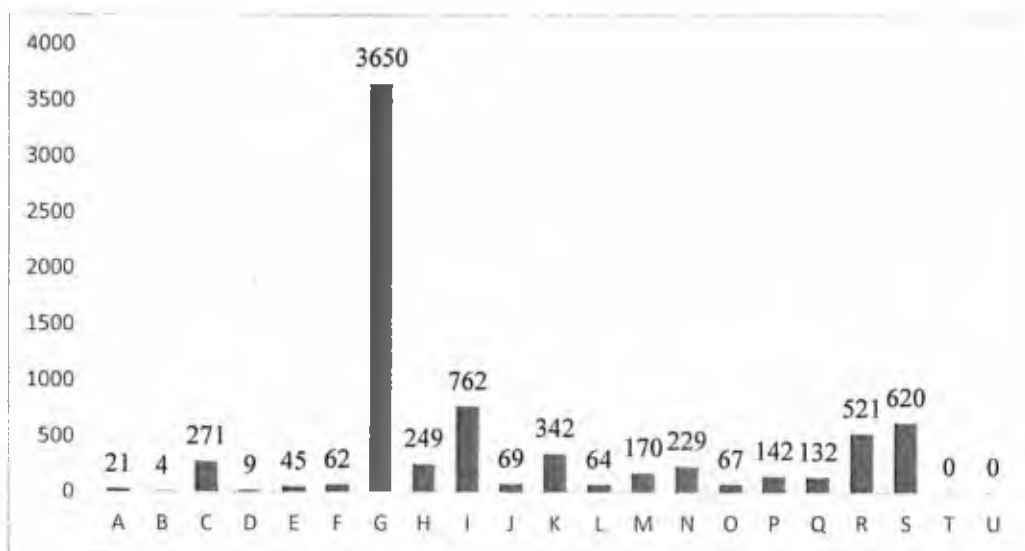
KANTON	Ukupno	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
Pravne osobe	21767	151	25	1304	89	52	1035	5138	545	883	1006	175	1234	2514	1074	290	399	350	1296	4177	0	30
Centar Sarajevo	5784	24	8	198	28	9	190	1090	69	235	372	59	190	931	261	100	96	104	401	1403	0	16
Hadžići	612	21	0	89	7	6	43	117	26	16	5	1	70	29	29	19	16	6	39	73	0	0
Ilidža	4098	34	9	327	12	7	260	1196	121	144	116	11	520	374	282	23	59	46	148	409	0	0
Ilijaš	478	20	1	77	2	5	16	94	23	7	5	0	60	18	13	20	10	6	26	75	0	0
Novi Grad Sarajevo	3740	19	1	237	5	12	211	1064	184	107	148	25	132	327	157	39	72	52	281	665	0	2
Novo Sarajevo	4063	12	2	176	21	8	201	939	63	156	269	54	117	575	185	49	87	81	201	859	0	8
Stari Grad Sarajevo	2022	9	3	91	11	1	61	382	25	195	66	23	67	200	114	28	39	41	124	538	0	4
Trnovo	69	3	0	1	1	1	6	3	0	8	0	0	1	3	2	2	1	2	11	24	0	0
Vogošća	901	9	1	108	2	3	47	253	34	15	25	2	77	57	31	10	19	12	65	131	0	0
Jedinice u sastavu	7429	21	4	271	9	45	62	3650	249	762	69	342	64	170	229	67	142	132	521	620	0	0
Centar Sarajevo	1685	3	0	34	1	6	15	818	38	206	17	72	10	43	58	14	33	29	86	202	0	0
Hadžići	284	6	1	21	1	2	0	117	6	32	2	15	0	5	7	3	6	6	30	24	0	0
Ilidža	1333	3	1	59	3	10	23	684	45	126	8	51	20	33	59	10	26	13	91	68	0	0
Ilijaš	221	3	1	18	1	2	2	82	8	18	0	17	0	7	2	2	8	5	27	18	0	0
Novi Grad Sarajevo	1606	3	1	60	2	7	9	888	95	117	13	68	13	30	32	6	17	30	124	91	0	0
Novo Sarajevo	1242	1	0	36	1	6	9	595	33	92	22	71	11	35	42	22	26	23	93	124	0	0
Stari Grad Sarajevo	666	0	0	18	0	7	0	295	14	126	6	27	7	10	20	6	23	14	43	50	0	0
Trnovo	51	1	0	2	0	1	1	7	0	19	0	0	1	0	2	2	0	5	2	8	0	0
Vogošća	341	1	0	23	0	4	3	164	10	26	1	21	2	7	7	2	3	7	25	35	0	0
Obrt	13298	562	0	1904	9	1	592	2388	1352	1994	622	96	61	1551	299	0	79	365	132	1290	1	0
Centar Sarajevo	2819	32	0	297	0	1	59	495	222	425	132	24	22	649	59	0	24	118	39	220	1	0
Hadžići	487	57	0	48	2	0	53	130	31	76	4	3	0	21	8	0	5	10	0	39	0	0
Ilidža	1719	69	0	237	3	0	119	356	178	262	73	16	13	124	37	0	10	37	7	178	0	0
Ilijaš	503	152	0	66	4	0	31	86	22	72	6	2	1	13	4	0	3	8	0	33	0	0
Novi Grad Sarajevo	3097	104	0	401	0	0	196	689	368	380	166	23	5	286	78	0	18	58	29	296	0	0
Novo Sarajevo	2137	18	0	209	0	0	57	297	193	383	185	19	14	275	61	0	9	93	16	308	0	0
Stari Grad Sarajevo	1814	24	0	563	0	0	37	216	259	290	37	4	4	134	30	0	5	29	36	146	0	0
Trnovo	85	41	0	3	0	0	3	1	8	17	0	1	1	1	8	0	0	0	1	0	0	0
Vogošća	637	65	0	80	0	0	37	118	71	89	19	4	1	48	14	0	5	12	4	70	0	0

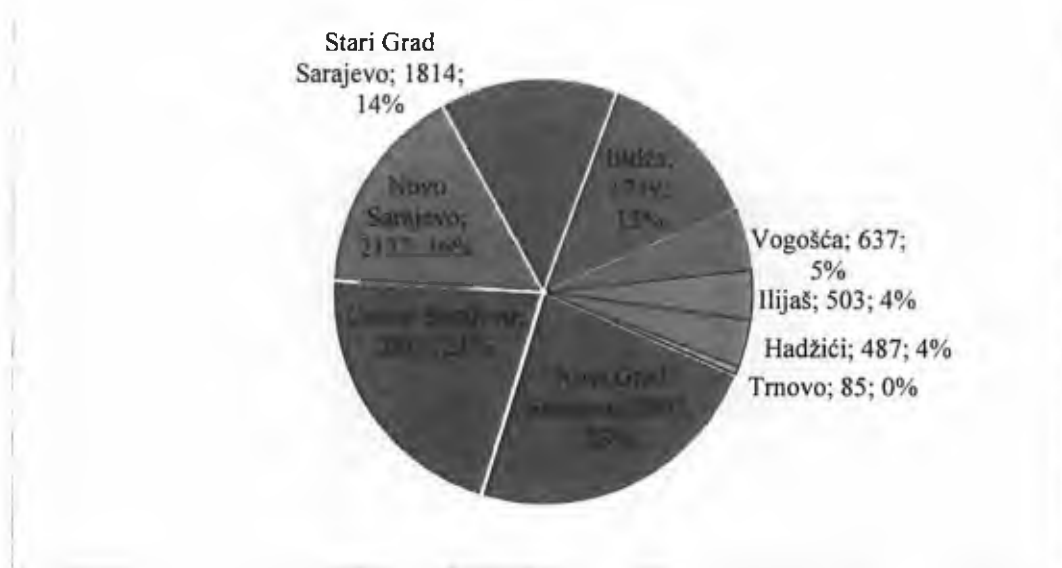
Grafikon 2. Jedinice u sastavu pravnih osoba u 2022. godini u Kantonu Sarajevo po općinama

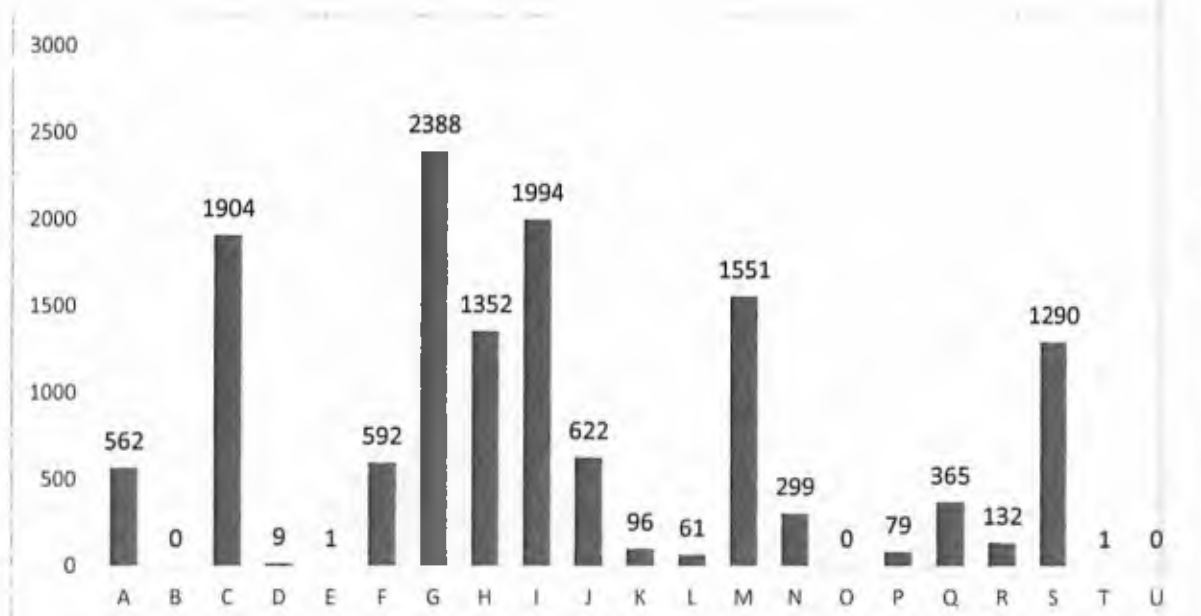
Grafikon 113. Jedinice u sastavu pravnih osoba u 2022. godini u Kantonu Sarajevo po djelatnostima

Grafikon 12. Obrti u 2022. godini u Kantonu Sarajevo po općinama

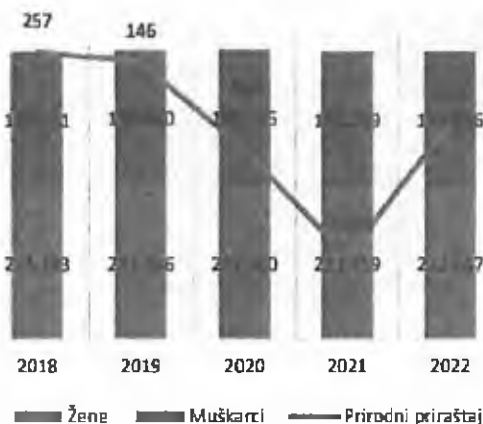
Grafikon 13. Obrti u 2022. godini u Kantonu Sarajevo po djelatnostima

IV MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI U KANTONU SARAJEVO U 2022. GODINI

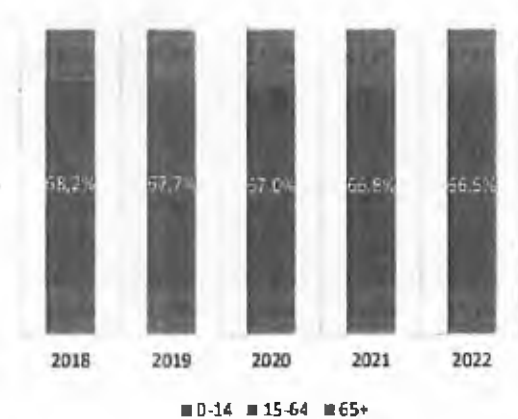
Ukupan broj stanovnika u Kantonu Sarajevo, prema procjenama FZS, sredinom 2022. godine iznosio je 419.543 što čini 19,5% ukupnog broja stanovnika u FBiH. Od tog broja, kao što je prikazano na grafikonu 15., 221.647 ili 52,8% je žena. Broj stanovnika u Kantonu Sarajevo manji je za 375 ili 0,1% u odnosu na 2021. godinu. U posmatranom periodu 2018. - 2022. godine broj stanovnika je prosječno godišnje rastao za 0,01%.

Grafikon 14. KS: Struktura stanovništva po glavnim starosnim grupama (procenat ukupnog stanovništva)

Izvor: (Federalni zavod za statistiku, 2022)
Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Grafikon 15. KS: Procjena broja stanovnika prema polu i prirodni priraštaj po godinama

Izvor: (Federalni zavod za statistiku, 2022)
Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

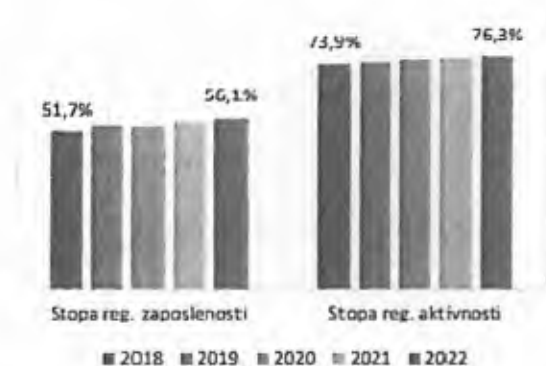
Indeks starenja stanovništva u Kantonu Sarajevu u 2022. godini iznosio je 120, što ukazuje na to da je populacija ušla u fazu intenzivnog starenja koja se odražava u rastućem udjelu starijih osoba zajedno sa padom udjela radno sposobnog stanovništva. Stopa nataliteta u Kantonu Sarajevo u 2022. godini iznosila je 9,9‰, a stopa opšteg mortaliteta 11,5‰. U 2022. godini broj živorođenih je i dalje manji od broja umrlih u Kantonu Sarajevo. Stopa zaposlenosti u Kantonu Sarajevo u 2022. godini iznosila je 56,1%, što je za 0,5 p.p. više u odnosu na prethodnu godinu i iznad stope registrovane zaposlenosti FBiH za posmatranu godinu koja je iznosila 36,0%. Stopa aktivnosti u Kantonu Sarajevo u 2022. godini iznosila je 76,3%, što je za 0,4 p.p. više u odnosu na prethodnu godinu i značajno je viša od registrovane stope aktivnosti u FBiH za posmatranu godinu koja je iznosila 55,5%.

Broj radno sposobnog stanovništva (15-64), prema procjenama FZS, u Kantonu Sarajevo sredinom 2022. godine iznosio je 279.027 i u odnosu na prethodnu godinu manji je za 1.419 ili 0,5%. U posmatranom periodu 2018. - 2022. godine, broj radno sposobnog stanovništva se prosječno godišnje smanjivao za 0,6%. Prosječan broj zaposlenih osoba u Kantonu Sarajevo u 2022. godini iznosio je 156.488 ili 29,2% od ukupnog broja zaposlenih u FBiH. Od tog broja, kao što je prikazano na grafikonu 17., 73.513 ili 47,0% je zaposlenih žena. Broj zaposlenih osoba se povećao za 3.912 ili 2,6% u odnosu na 2021. godinu. U posmatranom periodu 2018. - 2022. godine, broj zaposlenih osoba se prosječno godišnje povećavao za 1,4%. Broj zaposlenih žena u 2022. godini se povećao za 3.287 ili 4,7% u odnosu na prethodnu godinu. U broju zaposlenih, posmatrano po djelatnostima u Kantonu Sarajevo u 2022. godini, najveće učešće imali su zaposleni u trgovini 18,2%, javnoj upravi, odbrani i obaveznom socijalnom osiguranju 10,6%, i u prerađivačkoj industriji 8,9%, dok je najmanje učešće zaposlenih zabilježeno u djelatnostima vađenja ruda i kamena 0,0%, poljoprivredi 0,6% i poslovanju nekretninama 1,0%.

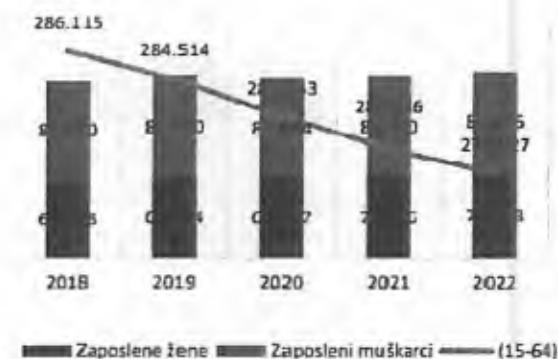
Na grafikonima 16. i 17. su prikazane stope zaposlenosti po godinama, te prosjek broja zaposlenih po godinama i to kako slijedi:

Grafikon 16. KS: Stopa zaposlenosti i aktivnosti stanovništva po godinama prema registrovanim podacima

Izvor: (Federalni zavod za statistiku, 2022)
 Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Grafikon 17. KS: Prosjek broja zaposlenih žena, muškaraca i radno sposobnog stanovništva

Izvor: (Federalni zavod za statistiku, 2022)
 Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Od ukupnog broja zaposlenih u Kantonu najviše zaposlenih žena je zaposleno u djelatnosti trgovine na veliko i malo 9,5%, u djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite 4,9% i javnoj upravi, odbrani i obaveznom socijalnom osiguranju 4,5%. Najveće povećanje broja zaposlenih po djelatnostima, zabilježeno je u informacijama i komunikacijama za 1.183 ili 10,2%, hotelijerstvu i ugostiteljstvu za 680 ili 8,8%, te u stručnim, naučnim i tehničkim djelatnostima za 630 ili 6,8%, dok je najveće smanjenje broja zaposlenih zabilježeno u građevinarstvu za 298 ili 4,1%, poslovanju nekretninama za 205 ili 11,5%, te javnoj upravi, odbrani i obaveznom socijalnom osiguranju za 61 ili 0,4%, u odnosu na 2021. godinu.

Prosječan broj nezaposlenih osoba u Kantonu Sarajevo u 2022. godini iznosio je 56.352 ili 19,4% od ukupnog broja nezaposlenih osoba u FBiH. Od tog broja, kao što je prikazano na grafikonu 18., 34.701 ili 61,6% je nezaposlenih žena.

Broj nezaposlenih osoba se smanjio za 3.935 ili 6,5% u odnosu na 2021. godinu. U posmatranom periodu 2018. - 2022. godine, broj nezaposlenih osoba se prosječno godišnje smanjivao za 3,0%. Broj nezaposlenih žena u 2022. godinu manji je za 2.528 ili 6,8% u odnosu na prethodnu godinu. Prosječan broj nezaposlenih mladih osoba (15-24 godine) u Kantonu Sarajevo u 2022. godini iznosio je 5.119 i manji je za 1.223 nezaposlenih osoba ili 19,3% u odnosu na prethodnu godinu. Udio nezaposlenih mladih osoba u 2022. godini iznosi 9,1% u ukupnoj nezaposlenosti Kantona. U posmatranom periodu 2018. - 2022. godini, broj nezaposlenih mladih osoba se prosječno godišnje smanjivao za 10,0%. Broj nezaposlenih mladih žena (15-24 godina), kako je prikazano na grafikonu 18., iznosio je 2.449 i manji je za 552 ili 18,4% u odnosu na prethodnu godinu.

Stopa nezaposlenosti u Kantonu Sarajevo u 2022. godini, prema zvanično registrovanom broju nezaposlenih u odnosu na radnu snagu, iznosila je 26,5%, što je manje za 1,8 p.p u odnosu na prethodnu godinu, i niža je od stope registrovane nezaposlenosti FBiH za posmatranu godinu koja je iznosila 35,1%. Posmatrano po kvalifikacijama od prosječnog broja nezaposlenih registriranih osoba u Kantonu Sarajevo u 2022. godini 41.537 (73,7%) osoba je sa nekim nivoom stručne spreme, tzv. stručne osobe dok je 14.815 (26,3%) osoba bez stručne spreme. Među nezaposlenim osobama u Kantonu Sarajevo u 2022. godini najviše je osoba sa srednjom stručnom spremom – SSS (17.849 ili 31,7%), a najmanje nezaposlenih osoba sa NSS (202 ili 0,4%). Među nezaposlenim ženama u Kantonu Sarajevo najviše nezaposlenih žena je sa SSS kvalifikacijama 32,8%, dok je najmanje polukvalifikovanih nezaposlenih žena (131 ili 0,4%). Najveće procentualno smanjenje nezaposlenosti prema stepenu stručnog obrazovanja u Kantonu Sarajevo u 2022. godini zabilježeno je kod osoba sa NSS kvalifikacijama za 11,1%.

Grafikon 18. KS: Prosjek broja nezaposlenih žena i nezaposlenih mladih žena (15-24)

Izvor: (Federalni zavod za statistiku, 2022)
Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

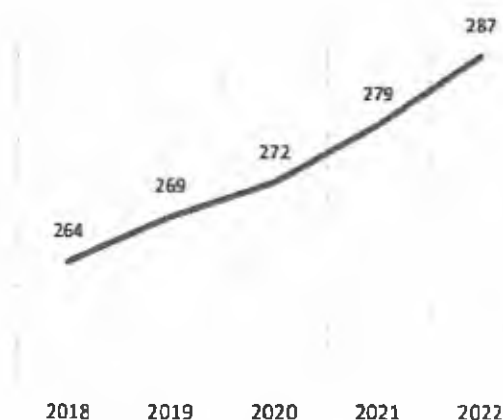
Grafikon 19. KS: Prosjek broja nezaposlenih osoba i nezaposlenih mladih osoba (15-24)

Izvor: (Federalni zavod za statistiku, 2022)
Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

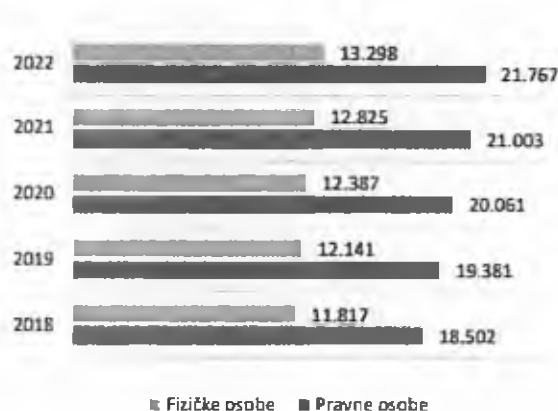
Ukupan broj poslovnih subjekata u Kantonu Sarajevo na kraju 2022. godine iznosio je 35.056 ili 29,1% ukupnog broja poslovnih subjekata u FBiH, te je u odnosu na 2021. godinu veći je za 1.237 ili 3,7%. Kako je prikazano na grafikonu 20., na kraju 2022. godine broj poslovnih subjekata na 1000 stanovnika iznosio je 287.

Grafikon 20. KS: Broj poslovnih subjekata na 1000 stanovnika po godinama

Izvor: (Federalni zavod za statistiku, 2022)
Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Grafikon 21. KS: Broj pravnih i fizičkih osoba po godinama

Izvor: (Federalni zavod za statistiku, 2022)
Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

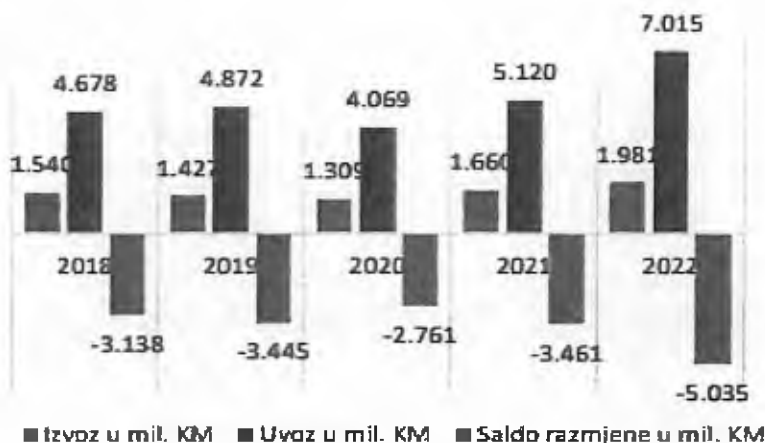
Broj pravnih osoba u Kantonu Sarajevo na kraju 2022. godine iznosio je 21.767 i u odnosu na prethodnu godinu veći je za 764 ili 3,6%, sa udjelom u ukupnom broju registrovanih pravnih lica u FBiH od 33,2%. U izvještajnoj godini najviše registrovanih pravnih lica gledano po djelatnostima bilo je u trgovini na veliko 23,6%, u ostalim uslužnim djelatnostima 19,2% i u stručnim, naučnim i tehničkim djelatnostima 11,6%, a najmanje u vađenju ruda i kamena 0,1%.

Broj fizičkih osoba – obrtnika u Kantonu Sarajevo na kraju 2022. godine iznosio je 13.298 i u odnosu na prethodnu godinu veći je za 473 ili 3,7%, sa udjelom u ukupnom broju registrovanih fizičkih lica – obrtnika u FBiH od 24,3%. U posmatranoj godini najviše registrovanih fizičkih lica gledano po djelatnostima bilo je u trgovini 18,0%, djelatnostima smještaja (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) 15,0%, te u prerađivačkoj industriji 14,3%.

Izvoz ostvaren u Kantonu Sarajevo u 2022. godini iznosio je 1.981 mil. KM ili 16,4% ukupnog izvoza FBiH. Izvoz ostvaren u izvještajnoj godini je za 19,3% veći u odnosu na 2021. godinu. Uvoz ostvaren u Kantonu Sarajevo u 2022. godini iznosio je 7.015 mil. KM ili 34,4% ukupnog uvoza FBiH. Uvoz ostvaren u izvještajnoj godini je za 37,0% veći u odnosu na 2021. godinu. Trgovinski bilans u

Kantonu Sarajevo u 2022. godini zabilježio je deficit u iznosu od 5.035 mil. KM sa povećanjem od 1.574 miliona u odnosu na prethodnu godinu. Procenat pokrivenosti uvoza izvozom iznosio je 28,2% i manji je za 4,2 p.p. u odnosu na 2021. godinu.

Grafikon 22. KS: Izvoz, uvoz i trgovinski bilans roba u mil. KM po godinama

Izvor: (Uprava za indirektno oporezivanje 2022)
Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Tabela 1. Osnovni indikatori razvoja Federacije BiH i Kantona Sarajevo 2021.-2022.

Indikator	Federacija BiH		Kanton Sarajevo		Udio u Federaciji BiH	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Stanovništvo (proc.sred.god)	2,168,602	2,156,846	419,918	419,543	19.36%	19.45%
Indeks starenja stanovništva	122	127	118	120	-	-
Stopa prirodnog priraštaja u %	-6	-3	-5	-2	-	-
Stopa ukupnog fertiliteta u %	32	33.0087941	54	56	-	-
Stopa registrovane zaposlenosti u %	35	36	54	56	-	-
Stopa registrovane aktivnosti u %	56	55.5	76	76	-	-
Radno sposobno stanovništvo 15-64	1,499,495	1,486,833	280,446	279,027	18.70%	18.77%
Prosječan broj zaposlenih osoba	525397	535665	152576	156488	29.04%	29.21%
Prosječan broj nezaposlenih osoba	311,679	289,912	60,287	56,352	19.34%	19.44%
Prosječan broj nezaposlenih mladih	41055	33735.5	6342	5119	15.45%	15.18%
Stopa registrovane nezaposlenosti u %	37	35	28	27	-	-
Prosječna neto plaća u KM	996	1114	1251	1390	125.60%	124.78%
Indeks industrijske proizvodnje	110	101	102	96	-	-
Broj penzionera	429545	434167	87012	86951	20.26%	20.03%
Prosječna isplaćena penzija u KM	428	483	539	609	125.93%	126.14%
Broj poslovnih subjekata	117160	120307	33828	35065	28.87%	29.15%
Izvoz robe - u 000 KM	9,571,099	12,106,706	1,659,651	1,980,578	17.34%	16.36%
Uvoz robe - u 000 KM	15131784	20395216	5120378	7015252	33.84%	34.40%
Trgovinski bilans u 000 KM (deficit)	-5,560,685	-8,288,510	-3,460,727	-5,034,674	62.24%	60.74%
Pokrivenosti uvoza izvozom u %	63	59.36051866	32	28	51.24%	47.56%
Porezi na dohotke fizičkih lica u mil. KM	530	637	195	229	36.77%	35.95%
Porezi na dohotke P/C, u KM	245	296	464	544	189.39%	183.78%

Iz tabele je vidljivo da je u 2022. godini vrijednost izvoza u FBiH iznosila 12.106.706. Od toga je učešće Kantona Sarajevo 16.4% i iznosi 1.980.578. Vrijednost uvoza u istom periodu u FBiH je iznosila 20.395.216 a učešće Kantona Sarajevo je 34.4%.

Broj poslovnih subjekata u FBiH u 2022. godini je iznosio 120.307, a u Kantonu Sarajevo 35.065 što je 29,1%.

Pokrivenost uvoza izvozom u % u FBiH je iznosio 59,4% a učešće Kantona Sarajevo je 47,6%.

Porezi na dohotke fizičkih lica u FBiH u 2022. godini su iznosili 637 miliona u Kantonu Sarajevo 229 miliona odnosno 35,9%.

Prosječna neto plaća u 2022. godini u FBiH je iznosila 1.114 a u Kantonu Sarajevo 1.390.

Stopa registrovane nezaposlenosti u FBiH je u 2022. godini iznosila 35,1% a u Kantonu Sarajevo 26,5%. Stopa registrovane zaposlenosti u FBiH je iznosila 36% a u Kantonu Sarajevo 33%. Prosječan broj zaposlenih osoba u FBiH je iznosio 535.665 a u Kantonu Sarajevo 156.488.

Tabela 2. Usporedba broja pravnih lica i obrta prema djelatnostima (2018. vs. 2022.)

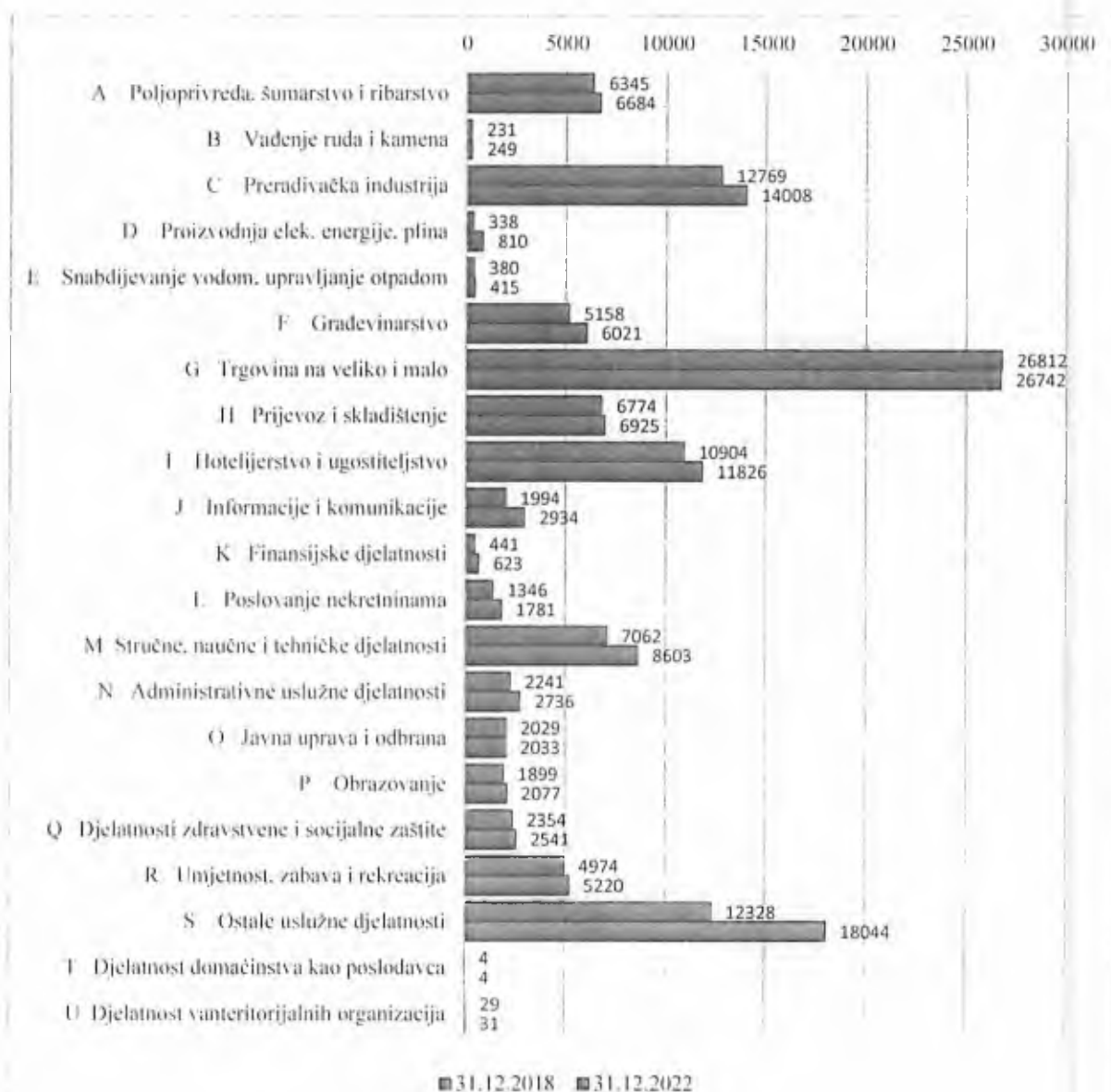
Djelatnosti	31.12.2018.			31.12.2022.		
	Pravna lica	Obrt	Ukupno	Pravna lica	Obrt	Ukupno
Privredni subjekti prema KD BiH 2010						
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1256	5089	6345	1357	5327	6684
B Vađenje ruda i kamena	224	7	231	245	4	249
C Prerađivačka industrija	6065	6704	12769	6748	7260	14008
D Proizvodnja elek. energije, plina	264	74	338	443	367	810
E Snabdijevanje vodom, upravljanje otpadom	342	38	380	362	53	415
F Građevinarstvo	3041	2117	5158	3379	2642	6021
G Trgovina na veliko i malo	14113	12699	26812	14906	11836	26742
H Prijevoz i skladištenje	2358	4416	6774	2623	4302	6925
I Hotelijerstvo i ugostiteljstvo	1506	9398	10904	1991	9835	11826
J Informacije i komunikacije	1372	622	1994	1799	1135	2934
K Finansijske djelatnosti	290	151	441	304	319	623
L Poslovanje nekretninama	1222	124	1346	1659	122	1781
M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	3755	3307	7062	4535	4068	8603
N Administrativne uslužne djelatnosti	1486	755	2241	1917	819	2736
O Javna uprava i odbrana	2029	0	2029	2033	0	2033
P Obrazovanje	1472	427	1899	1654	423	2077
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	1473	881	2354	1520	1021	2541
R Umjetnost, zabava i rekreacija	4578	396	4974	4797	423	5220
S Ostale uslužne djelatnosti	12324	4	12328	13355	4689	18044
T Djelatnost domaćinstva kao poslodavca	0	4	4	0	4	4
U Djelatnost vanteritorijalnih organizacija	29	0	29	31	0	31
UKUPNO	59199	51337	110536	65658	54649	120307

Analizirajući podatke o broju pravnih subjekata za 2018. i 2022. godinu (referentni četvorogodišnji period) konstatujemo sljedeće:

Broj pravnih subjekata u djelatnosti A (Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo) je u 2022. godini porastao za 5.34% u odnosu na 2018. godinu. U djelatnosti B (Vađenje ruda i kamena) broj pravnih subjekata se također povećao za 7.79%. Isti trend povećanja se može konstatovati i u svim područjima djelatnosti ali materijalno značajan rast je zabilježen u djelatnosti D (Proizvodnja električne energije, plina) i to 139.64%, te u područjima J (Informacije i komunikacije) 47.14%, K (Finansijske djelatnosti) 41.27%, L (Poslovanje nekretninama) 32.32% te S (Ostale uslužne djelatnosti) 46.36%. Stručne, naučne i tehničke djelatnosti te administrativne uslužne djelatnosti su također imale trend rasta u smislu broja pravnih subjekata i to 22%. Trend rasta je prisutan u skoro svim djelatnostima što je predstavljeno na sljedećem grafikonu:

Grafikon 4. Trend rasta broja pravnih subjekata po djelatnostima

Segment finansijskog izvještavanja

Finansijske izvještaje za 2022. godinu u Kantonu Sarajevo predalo je 8.792. Ovaj broj se u rasponu od 2018. – 2022. kretao od 7.683 do 8.792. U slučaju navedenih subjekata evidentan je blagi porast poslovnih performansi mjerenih ukupnim prihodima ili ostvarenom dobiti. U fiskalnoj 2022. godini

ovi subjekti su ostvarili ukupan prihod u iznosu od oko 25,6 milijardi KM što u odnosu na 2018. godinu predstavlja povećanje od 37%.

Dobit u 2022. godini je ostvarena u iznosu od preko 1,5 milijardu KM i za 48% je veća u odnosu na 2018. godinu. Broj subjekata koji su negativno poslovali je nešto umanjen (kao i ukupno ostvareni gubitak). Zapravo 108.400 subjekata manje je poslovalo sa gubitkom u odnosu na 2018. godinu. Broj zaposlenih u 2022. godini je porastao za 4% u odnosu na 2018. godinu.

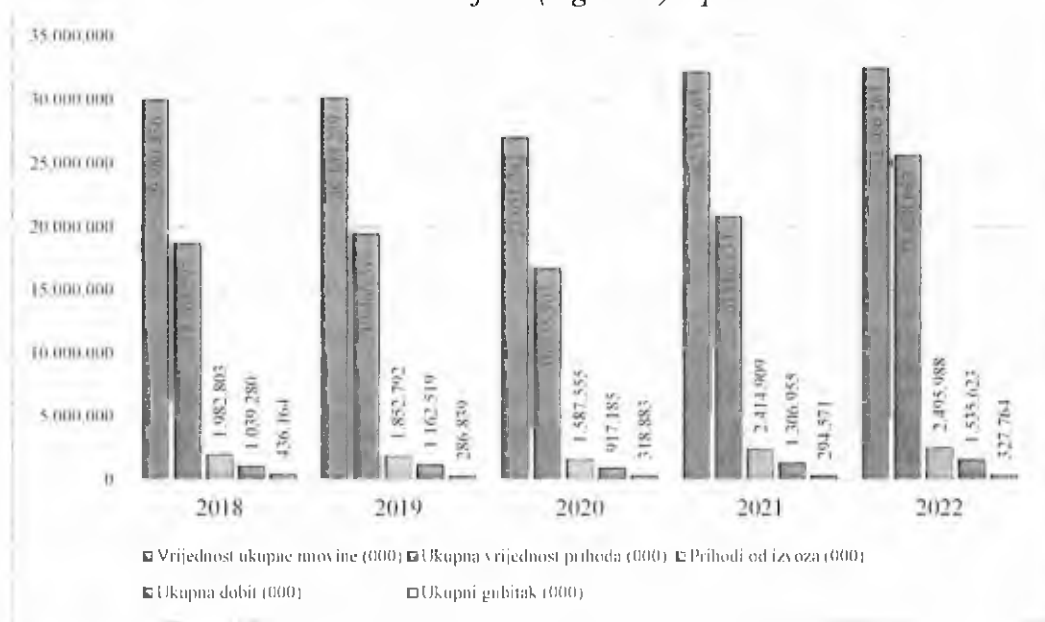
Prihod od izvoza je također veći za 26% u 2022. godini u odnosu na 2018. godinu. Vrijednost imovine se također povećala za 8%, za pomenuti period. Dakle, svi parametri finansijskih performansi su u porastu što nam prezentira unapređenje poslovnih performansi u Kantonu Sarajevo u 2022. godini u odnosu na 2018. godinu.

Tabela 7. Zbirni finansijski pokazatelji za sva privredna društva za KS (5 godina)

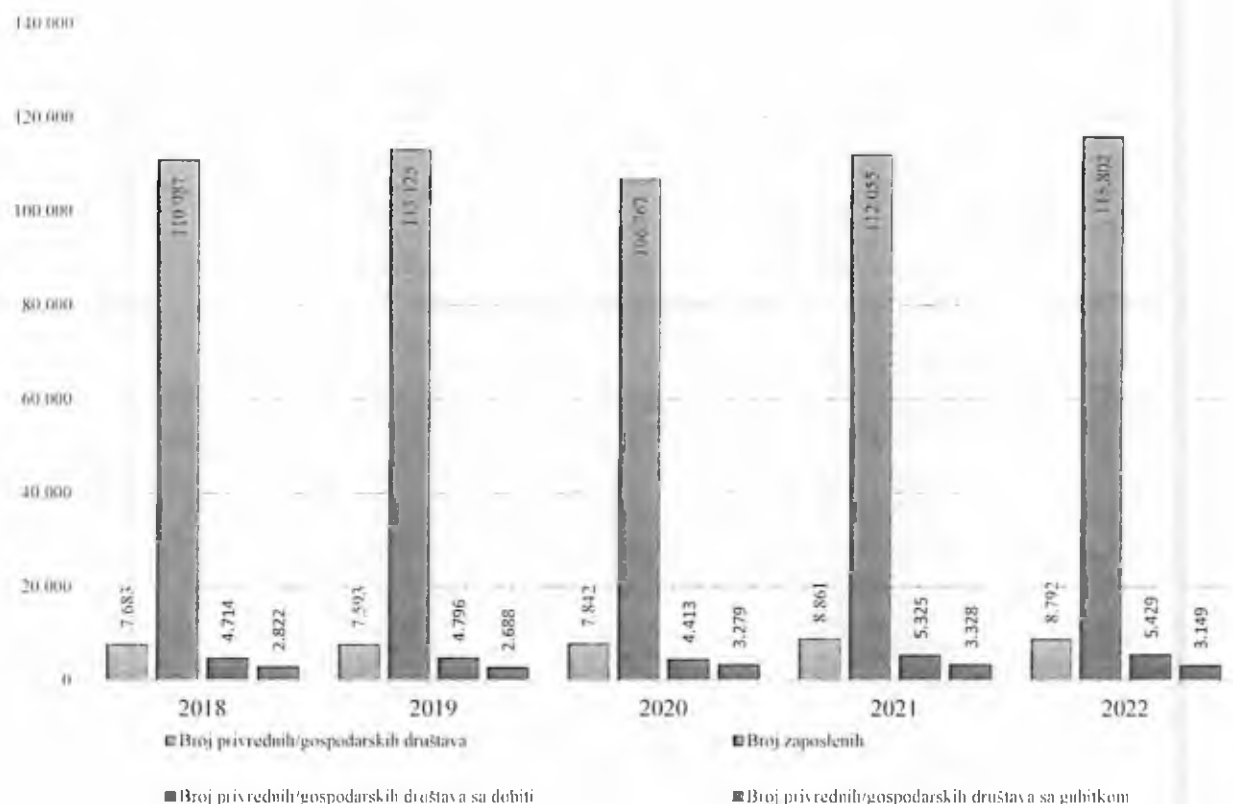
Pokazatelj	2018	2019	2020	2021	2022
Broj privrednih/gospodarskih društava	7.683	7.593	7.842	8.861	8.792
Vrijednost ukupne imovine (000)	29.980.856	30.133.239	27.051.742	32.171.607	32.466.267
Ukupna vrijednost prihoda (000)	18.708.797	19.466.314	16.735.907	20.816.134	25.628.663
Prihodi od izvoza (000)	1.982.803	1.852.792	1.587.555	2.414.909	2.495.988
Broj zaposlenih	110.987	113.125	106.767	112.055	115.802
Broj privrednih/gospodarskih društava sa dobiti	4.714	4.796	4.413	5.325	5.429
Ukupna dobit (000)	1.039.280	1.162.519	917.185	1.306.955	1.535.623
Broj privrednih/gospodarskih društava sa gubitkom	2.822	2688	3.279	3.328	3.149
Ukupni gubitak (000)	436.164	286.839	318.883	294.571	327.764

Izvor: FIA, 2022.

Grafikon 24. Zbirni finansijski pokazatelji za sva privredna društva za Kanton Sarajevo (5 godina) – prvi dio

Grafikon 25. Zbirni finansijski pokazatelji za sva privredna društva za Kanton Sarajevo (5 godina) – drugi dio

Vrijednosna struktura zbirnih finansijskih pokazatelja po općinama u Kantonu Sarajevo je predstavljena na sljedećoj tabeli:

Tabela 3. Vrijednosna struktura zbirnih finansijskih pokazatelja po općinama u Kantonu Sarajevo

Naziv općine	Broj privrednih društava	Vrijednost ukupne imovine	Ukupna vrijednost prihoda	Vrijednost iznova	Broj zaposlenih
Centar	1.794	8.133.834.896	4.248.558.666	422.687.828	31.262
Hadžići	272	718.917.246	712.683.928	67.735.384	3.050
Ilidža	1.715	4.860.480.314	2.805.650.328	389.301.256	18.368
Ilijaš	203	429.290.265	402.261.696	222.346.042	2.584
Novi Grad	1.334	4.297.010.116	3.801.187.457	256.340.210	23.118
Novo Sarajevo	1.449	6.612.655.631	3.863.165.133	246.477.828	20.333
Stari Grad	542	1.398.341.794	359.726.520	30.394.194	4.732
Trnovo	17	30.332.997	6.079.986	128.645	83
Vogošća	394	1.244.790.344	813.140.655	104.643.649	4.366
Ukupno	7.720	27.725.653.603	17.012.454.349	1.740.055.036	107.896

Izvor: FIA

Poslovne performanse posmatrano prema općinama u Kantonu Sarajevo u 2022. godini pokazuju da privrednici iz općina Novi Grad Sarajevo, Novo Sarajevo, Centar Sarajevo i Ilidža imaju materijalno značajne pokazatelje a koji se tiču vrijednosti ukupne imovine, vrijednosti prihoda, izvoza i broja zaposlenih.

VI ASPEKT TURIZMA

Ukupan broj dolazaka turista u Kanton Sarajevo u 2022. godini iznosi 493.318 i bilježi povećanje od 64,0%, u odnosu na 2021. godinu, ali i pad od 25,9% u odnosu na 2019. godinu. U strukturi ukupnih dolazaka turista u Kantonu Sarajevo u 2022. godini broj stranih turista je iznosio 388.287, a domaćih 105.031. Strani turisti su u 2022. godini ostvarili 78.7% dolazaka, a domaći turisti su ostvarili 21,3% od ukupnih dolazaka.

Iskorištenost smještajnih kapaciteta u Kantonu Sarajevo u 2022. godini iznosila je 45,0% sa aspekta popunjenosti soba, odnosno 19,5% sa aspekta popunjenosti kreveta.

VII REGULATORNI OKVIR

Na osnovu člana 11. Zakona u Budžetu Kantona Sarajevo svake godine planiraju se finansijska sredstva čija je namjena provođenje mjera i aktivnosti razvoja male privrede utvrđenih u Programu, a predviđena su kao kreditna i grant poticajna sredstva koja će koristiti subjekti male privrede. Provođenje usvojenih godišnjih planova s razrađenim pojedinačnim programima, aktivnostima, kriterijima za dodjelu poticaja, rokovima izvršenja i planiranim iznosima sredstava u budžetu imalo je znatan uticaj na ekonomski rast i razvoj subjekata male privrede u svim sektorima.

Zakon je osnovni propis kojim se regulišu osnove planiranja, osiguranje sredstava i provođenje mjera razvoja male privrede u Kantonu Sarajevo (u daljem tekstu: Kanton), aktivnosti i mjere Vlade Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Vlada) u poticaju razvoja male privrede. Vlada na prijedlog Ministarstva privrede Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Ministarstvo), za period od četiri godine donosi Program kojim se utvrđuju: smjernice razvoja, poticajne mjere, nosioci provođenja poticajnih mjera, aktivnosti provođenja, izvori sredstava, metodologija provođenja i praćenja provođenja pojedinih mjera.

Shodno odredbama člana 10. st. (3) i (4) Zakona Vlada, na prijedlog Ministarstva donosi godišnji plan za tekuću kalendarsku godinu.

Podzakonski akt - Pravilnik kojim se detaljnije uređuju postupci u provođenju Programa iz člana 10. ovog Zakona (u daljem tekstu: Pravilnik) donosi Ministarstvo.

Pravilnikom se obavezno uređuje:

- a) metodologija rada, kojom se obezbjeđuje javnost rada,
- b) kriteriji za izbor učesnika u provođenju Programa,
- c) kriteriji za izbor korisnika sredstava i razvojnih projekata kojima se jača konkurentna sposobnost subjekata male privrede,
- d) definisanje i uređenje odnosa putem ugovora između nosioca programiranja razvoja i ostalih učesnika u provođenju Programa,
- e) pouka o pravnom lijeku za stranke koje smatraju da su aktivnostima u provođenju Programa povrijeđena njihova prava ili su na drugi način oštećena i
- f) način izvještavanja i praćenje provođenja Programa, usklađen sa procedurom praćenja realizacije Programa rada Vlade.

Poticajna sredstva koja dodjeljuje Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo su zapravo mjera realizacije ciljeva razvoja male privrede a najvažniji su:

- a) povećanje broja zaposlenih,
- b) povećanje proizvodnje, kvaliteta i konkurentnosti male privrede,
- c) povećanje broja subjekata male privrede,
- d) povećanje vrijednosti izvoza i prilagođavanje svjetskom tržištu,
- e) istraživanje, razvoj i primjena savremenih tehnologija i inovacija,
- f) poticanje djelatnosti koje ne zagađuju okolinu te sertifikacije i modernizacije poslovanja

Dodjelom poticajnih sredstava putem programa utvrđenih četvorogodišnjim programom razvoja i jednogodišnjim planom razvoja male privrede se nastoje implementirati mjere za ostvarivanje rasta i razvoja privredne aktivnosti. Rast i razvoj privredne aktivnosti se svakako mjere finansijskim pokazateljima. Omjeri obrtnog kapitala i ukupne imovine, zadržane zarade i ukupne imovine, vlastitog kapitala i ukupnih obaveza, poslovnih prihoda i ukupne imovine te pokazatelji profitabilnosti, stvaranja vrijednosti, likvidnosti i finansijske snage su kako teorijski tako i praktično dokazani kvantitativni pokazatelji koji su egzaktna mjera rasta ili pada poslovnih aktivnosti koje su uslovile pokazatelje takvim kakvi jesu.

Analizom finansijskih pokazatelja za 35 kompanije koje su bili korisnici poticaja Ministarstva u 2021. godini te proračunom BEX i Z Score indexa može se zaključiti da postoji skupina kompanija čiji se finansijski pokazatelji u godini dodjele poticaja povećavaju te nastavljaju trend rasta i u narednoj godini, a indexi su rangirali kompanije iz ove skupine u vrlo dobre, dobre i izvrsne kompanije pa je čak bilo i kompanija sa vrijednostima BEX-a svjetske klase. Navedenoj skupini kompanija je Z Score index prognozirao sigurnu zonu od finansijskih poteškoća i potencijalnog bankrota.

Međutim ne možemo zanemariti činjenicu da je u navedenom analiziranom uzorku bilo i kompanija čiji su finansijski pokazatelji u godini dodjele poticaja uvećani, ali su u narednoj godini imali pad pokazatelja. Simptomatična je vrijednost poslovnog rezultata (dobiti) koja je u najvećem broju slučajeva kada govorimo o navedenoj skupini kompanija bilježila pad vrijednosti. Taj pad je uslovljavao i niže vrijednosti BEX-a i Z Score-a te rangirao kompanije u granična područja i zone izvjesnog rizika od finansijskih poteškoća. Ovo bi trebala biti ulazna informacija za dalja istraživanja koja bi uzela u obzir i segment vjerodostojnosti finansijskih izvještaja koji su predmet analize na način da se može desiti da su određene pozicije u istima precijenjene ili podcijenjene što doslovce iskrivljuje sliku ove i svih sličnih analiza.

Ali valjan zaključak analize je da su finansijski pokazatelji u godini dodjele poticaja imali rast u odnosu na prethodnu godinu te su grant sredstva doprinijela značajju rasta finansijskih pokazatelja.

Opredjeljenje Kantona Sarajevo je da se izdvajanja za poticaj razvoja male privrede, putem kreditnih i grant sredstava podrške malim i srednjim preduzećima zadrže u okvirima nivoa iz prethodne godine.

VIII SWOT ANALIZA

U procesu pripreme Programa, odnosno određivanja mjera i aktivnosti koje se trebaju realizirati za ostvarenje postavljenih razvojnih ciljeva izrađena je SWOT analiza³. SWOT analiza ima za svrhu utvrditi koji interni i eksterni faktori utiču na razvoj MSP u Kantonu Sarajevu. Značaj SWOT analize ogleda se u tome što zajedno s vizijom razvoja sektora MSP čini temelj za odabir strateških i prioritarnih ciljeva Programa. U tablici ispod daju se specifične snage, slabosti, prilike i prijetnje koje utiču na aktuelnu poziciju sektora MSP u Kantonu Sarajevu. Svaka izabrana stavka kategorije "snaga", "slabost", "prilika" i "prijetnja", povezana je sa strateškim ciljem kojega Program nastoji ostvariti.

Sektor MSP treba iskorištavati prilike korištenjem svojih kompetencija (snage) koje može razviti suradnjom/alijansama/integracijom s inozemnim firmama (kroz primjenu novih ideja, novih tehnologija, nastup na novim tržištima itd.)

³Analiza internih snaga i slabosti, odnosno eksternih prilika i prijetnji.

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Ukupan broj pravnih osoba i obrtnika na području Kantonu Sarajevo • Mlada, prilagodljiva i relativno jeftina radna snaga • Tradicija u poduzetništvu, posebno u prerađivačkoj industriji (obrada metala, drveta i kamena) i turizmu (sajamski, sportski, banjski, zimsko-planinski, avanturistički, kulturni itd.) • Uspostavljena praksa finansijske podrške subjektima male privrede (uspostava poslovnih zona) • Kontinuirana podrška razvoju poslovnih zona na području Kantonu Sarajevo • Koncentracija obrazovnih, naučno- istraživačkih te poslovnih institucija podrške • Veliki inovacijski potencijal i sposobnost njegova poduzetničkog korištenja • Relativno razvijen IKT sektor • Intenzivan razvoj turističke djelatnosti • Koncentracija kulturnih/kreativnih industrija • Povoljan geografski položaj i kvalitetna prometna infrastruktura • Prilagodljivost obrtnika, malih i srednjih poduzetnika zahtjevima tržišta 	<ul style="list-style-type: none"> • Fluktuacije i migracije radne snage • Pad broja zaposlenih u realnom sektoru • Nerazvijena poduzetnička znanja i neadekvatna poduzetnička orijentacija (lokalno tržište, neproizvodni sector) • Administrativne procedure (duge, komplicirane i skupe procedure nastanka i prestanka djelovanja MSP, izdavanja građevinskih dozvola; uknjižba vlasništva, dobijanje izvoznih dozvola i investiranje) • Otežan pristup kapitalu (nepovoljni uslovi kreditiranja, nepostojanje razvojnih fondova) • Nedovoljna proizvodnja i izvoz proizvoda više dodane vrijednosti • Nedostatna primjena informacijske i komunikacijske tehnologije u poslovnim procesima • Nedovoljna povezanost male privrede i nauke • Nedovoljna povezanost i umreženost poduzetnika radi podizanja tržišne učinkovitosti (posebno u oblasti preređivačke industrije i turizma) • Nedovoljno korištenje sredstava iz fondova i programa Europske unije • Nedostatna svijest o potrebi cjeloživotnoga obrazovanja • Niska produktivnost MSP (zastarjela oprema, nepovoljna struktura uposlenih; mala sposobnost male privrede da apsorbira novu radnu snagu) • Nedovoljno promoviranje i poticanje inovacija, istraživanja i razvitka • Nedostatak sredstava za edukacija MSP
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Formiranje lokalnih mreža poduzetnika i povezivanje s internacionalnim mrežama • Razvoj ruralnog poduzetništva (gljive i sekundarni šumski plodovi, ljekovito bilje; uz rješavanje prava vlasništva, te jačanje zadrugarstva i distribucijskih kanala i sl.) • Prirodni (šume, vode, pašnjaci) i drugi resursi (kulturna baština) • Aktiviranje neaktivnih građevinskih objekata • Razvitak turizma: zimsko-skijskog agro, planinskog i lovnog • Dalji razvitak sektora nekretnina • Razvitak i jačanje potpornih institucija MSP-a (trening centri, shopovi itd.) i poslovne infrastrukture (s naglaskom na klastere, inkubatore, poslovne zone i tehnološke parkove) • Razvitak partnerstva javnog i privatnog sektora i civilnog društva • Kreiranje posebnih instrumenata finansijske potpore poduzetništvu • Afirmiranje strukovnih zanimanja (uz suradnju sa strukovnim školama) • Međuopćinska, regionalna i međudržavna suradnja sa svrhom prezentiranja zajedničkih projekta • Privlačenje stranih i domaćih investitora i uključivanje u različite fondove (predpristupne EU), programe i inicijative • Bolje prezentiranje firmi iz KS u BiH i inostranstvu • Reforma obrazovnog sistema (posebno srednjoškolskog) • Trening za uvođenje novih tehnologija i razvitak novih proizvoda, razvoj programa cjeloživotnog obrazovanja i stručnog usavršavanja 	<ul style="list-style-type: none"> • Globalna ekonomska kriza • Odliv kvalificirane radne snage (posebno mladih) • Nelojalna konkurencija (velika neopažena ili siva ekonomija) • Zastoji u primjeni novih tehnologija i nedovoljno razvijena IK podrška • Usporena dinamika implementacije digitalizacije i automatizacije procesa • Nesigurnost ulaganja (izmjene zakonske regulative) i prisustvo korupcije • Povećanje prosječne dobi obrtnika i nezainteresiranost mladih za obrtnička zanimanja • Jačanje konkurencije u zemljama okruženja i konkurentnosti njihovim ekonomijama • Nedovoljna povezanost infrastrukture koja se koristi za razvoj preduzetništva inovacija

IX VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA MALE PRIVREDE U KANTONU SARAJEVO

VIZIJA

Vizija razvoja sektora malog i srednjeg poduzetništva Kantona Sarajevo je globalno orijentiran razvoj, utemeljen na znanju, inovacijama i novim tehnologijama.

Vizija je biti pokretač pozitivnih promjena u poslovnoj zajednici uz povećanje kvalitete saradnje sa privrednicima a u cilju kreiranja održivog rasta i razvoja poslovnog ambijenta u skladu sa savremenim trendovima.

MISIJA

Misija je unpređenje konkurentnosti i investicionog ambijenta i saradnje sa biznis zajednicom. Poboljšavanje kvaliteta poslovnog okruženja, olakšavanje poslovanja malih i srednjih preduzeća te jačanje razvoj preduzetništva. Nastojimo da stvorimo povoljne poslovne klime i kreiramo uslove koji će dovesti do uspostavljanja moderne industrije. Strateški planiramo razvoj turizma, preduzetništva, i razvijamo održivi poslovni ambijent u skladu sa savremenim trendovima.

X STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA MALE PRIVREDE

Specifičnosti sektora MSP trebaju se tretirati tako da se zakonskim i podzakonskim aktima koje donosi Kanton Sarajevo i za koje se zalaže u smislu primjene u svim jedinicama lokalne samouprave a kojima se reguliraju pojedine oblasti poslovanja, predvidi adekvatan tretman pomoći i podrške za sektor MSP.

Temeljni preduslov stvaranja konkurentnog sektora MSP je uspostava stabilnog i stimulativnog pravnog okruženja, kreiranog u skladu sa potrebama i mogućnostima MSP sektora. Cilj je uspostaviti što dinamičniju i produktivniju dinamik ekonomije Kantona Sarajevo. Time se stvaraju uslovi da se poduzetništvo, rad i kapital brzo sele iz jedne, nedovoljno profitabilne, u drugu, profitabilniju aktivnost, čime se osigurava prijeko potrebno restrukturiranje ekonomije, uz povećanje njene učinkovitosti. No, nije samo nužno osigurati slobodan ulazak i izlazak iz poslovne aktivnosti, nego i to da rezultat poslovne aktivnosti pripada onima koji su ga ostvarili, stvaranjem ambijenta u kojem će finansijska nedisciplina i potreba za pravosudnim interveniranjem biti svedene na znatno nižu razinu.

Stabilizacija ekonomskog rasta kroz povećanje broja subekata male privrede i povećanje zaposlenosti u Kantonu Sarajevo su osnovni strateški ciljevi koji se žele postići ovim Programom, u razdoblju 2024. do 2027. godina. Sveobuhvatni programski ciljevi u razdoblju 2024. do 2027. godine kojima se žele stvoriti uvjeti i pretpostavke za stabilizaciju ekonomskih prilika i daljnji razvoj subekata male privrede obuhvataju sljedeće ključne ciljeve:

1. Stabilizacijsko-razvojni cilj Programa razvoja male privrede i
2. Primarno razvojni cilj Programa razvoja male privrede.

XI PRIORITETNI CILJEVI MJERA OBUHVAĆENIH STRATEŠKIM CILJEM 1. I 2.

1. Osigurati likvidnost subjektima male privrede.

Stabilna likvidnost pomaže u prevenciji bankrota. Ako preduzeće redovno održava dovoljno likvidnosti, smanjuje rizik od nelikvidnosti koji može dovesti do bankrota. Ovo je posebno važno za mala preduzeća koja često imaju ograničene resurse i kapacitete za suočavanje s finansijskim izazovima. Održavanje stabilne likvidnosti može poboljšati povjerenje u poslovanje. Dobavljači, klijenti i investitori obično imaju više povjerenja u preduzeća koja efikasno upravljaju svojim finansijama i likvidnošću. Likvidnost pruža preduzeću fleksibilnost u poslovanju. Sposobnost brze reakcije na promjene u okolini, kao i iskorištavanje poslovnih prilika koje zahtijevaju brzo djelovanje, često zavisi od dostupnosti likvidnih sredstava.

U suštini, osiguranje stabilne likvidnosti pomaže malim preduzećima u očuvanju finansijske stabilnosti, smanjenju rizika od bankrota, poboljšanju povjerenja i stvaranju osnove za održivo poslovanje.

2. Očuvati radna mjesta u subjektima male privrede.

Osiguranje očuvanja radnih mjesta ima za cilj pružiti podršku zadržavanju zaposlenih u preduzećima, što može imati šire pozitivne efekte na privredu i društvo. Evo nekoliko ključnih ciljeva i prednosti osiguranja očuvanja radnih mjesta:

Socijalna Stabilnost: Očuvanje radnih mjesta doprinosi socijalnoj stabilnosti jer sprečava nezaposlenost i smanjuje socioekonomske nejednakosti. Održavanje zaposlenosti pomaže u očuvanju životnog standarda radnika i njihovih porodica.

Ekonomski Kontinuitet: Održavanje radnih mjesta čuva kontinuitet poslovanja. Kada preduzeća zadrže svoje radnike, smanjuje se potreba za obukom novih radnika, očuvava se interna ekspertiza, a postiže se i veća stabilnost u proizvodnji i pružanju usluga.

Povećanje Produktivnosti: Kontinuitet zaposlenosti može pozitivno uticati na produktivnost jer radnici koji se osjećaju sigurno u svom zaposlenju često pokazuju veći angažman i posvećenost poslu. Ovo može poboljšati radnu efikasnost i kvalitet proizvoda ili usluga.

Smanjenje Troškova Fluktuacije Zaposlenih: Gubitak radnih mjesta često dovodi do povećane fluktuacije zaposlenih, što može rezultirati dodatnim troškovima za regrutaciju, obuku novih radnika i smanjenje kontinuiteta poslovanja. Očuvanje radnih mjesta može smanjiti ove troškove.

Društvena Odgovornost: Održavanje radnih mjesta često se smatra društveno odgovornim ponašanjem preduzeća. Ovaj pristup doprinosi pozitivnom imidžu kompanije i može poboljšati odnose s interesnim grupama, uključujući radnike, kupce, investitore i zajednicu.

Smanjenje Pritisaka na Socijalne Sisteme: Kada se zadrže radna mjesta, smanjuje se pritisak na socijalne sisteme, kao što su nezaposleničke naknade i druge socijalne pomoći. Ovo može pozitivno uticati na državne budžete i resurse.

3. Kanton Sarajevo, Ministarstvo privrede u periodu 2024. - 2027. godina sve svoje aktivnosti i projekte usmjeriti će ka stvaranju stabilnog i povoljnog okruženja za ostvarenje stabilizacijsko - razvojnih ciljeva. Ekonomska stabilnost, rast i razvoj proizvodnog i izvozno orijentiranog malog i srednjeg poduzetništva, očuvanje starih tradicionalnih zanata, rast i razvoj malog i srednjeg poduzetništva, te rast zaposlenosti će biti prioriteta kako u kratkoročnom tako i u dugoročnom planu.

4. Ekonomsku stabilnost, rast i razvoj svih subjekata male privrede temeljiti na proizvodnji i izvozu kao osnovi razvoja i stvaranja nove vrijednosti. Planirani programi, mjere i aktivnosti, te njihova realizacija u periodu 2024. do 2027. godina trebaju omogućiti:

- Do 31.12.2027. godine povećan ukupan broj registrovanih privrednih subjekata za 10% u odnosu na 31.12.2023. godine.
- Do 31.12.2027. godine povećan broj zaposlenih za 12 % u odnosu na stanje iz 2023. godine.
- Do 31.12.2027. godine rast prometa u proizvodnim i uslužnim privrednim subjektima za 15% u odnosu na 31.12.2023. godine.
- Do 31.12.2027. godine porast izvoza za 10 % u odnosu na 31.12.2023. godine.

S tim u vezi, unapređenje sektora male privrede zahtijeva prije svega odgovarajući finansijski okvir koji omogućava povoljan pristup kapitalu, odnosno izvorima finansiranja. To se može ostvariti preko subvencioniranja dijela ili 100% sufinansiranje kamatnih stopa, grantove, itd.), prilagođenih potrebama MSP i specifičnim okolnostima. Ovo je od posebnog značaja za zemlje poput BiH, u kojoj

je finansijski sistem sveden na bankarski, a finansijski instrumentarij na bankovni kredit osiguran kolateralom.

Stanje u sektoru male privrede u Kantonu Sarajevo iziskuje dalje jačanje i unapređenje podrške poduzetnicima, kroz razvoj novih vidova nefinansijske podrške (osiguranje prostora, savjetodavna podrška i sl.), kombinirane s finansijskim instrumentima, usmjerenim na ublažavanje problema nedostatka početnog kapitala, kao temeljnog problema u otpočinjanju poslovanja.

Važan segment u razvoju privrede pripada poduzetničkom obrazovanju. Cilj segmenta poduzetničkog obrazovanja je podržati pojedince u sticanju ključnih znanja i vještina potrebnih za uspješno vođenje sopstvenog posla, podsticati preduzetnički duh i doprinostiti ekonomskom razvoju. Pored znanja koje se stiče u školama i na fakultetima, nužno je razviti i obrazovanje koje se stiče u firmama. Moderne organizacije sve češće usvajaju oblike učenja learning by doing - učenje kroz rad/praksu. S tim u vezi ovaj segment će zauzeti važnu ulogu u četverogodišnjem Programu razvoja male privrede.

Još uvijek visoka nezaposlenost i u Kantonu Sarajevo ukazuje, između ostalog, na veliku neusklađenost ponude i tražnje radne snage. S jedne strane, obrazovne institucije proizvode kadrove koji nemaju mjesta na tržištu rada, dok, s druge strane, firme ne stvaraju dovoljno radnih mjesta jer nisu dovoljno konkurentne. Jedino rješenje u toj situaciji je poći od projekcija kretanja tržišta rada u Kantonu Sarajevo, da se vidi kakve kompetencije i vještine će trebati u narednom periodu i da se u skladu sa time poduzima reforma obrazovanja. Budući da reforma obrazovanja nije u nadležnosti Ministarstva privrede, posebno prevazilazi okvire ovog Programa, ograničavamo se na pojedine vidove obuke vezane za firma-firma obuku, mentoring i druge vrste obuka koje se mogu realizirati u saradnji sa partnerskim institucijama.

a) Stabilizacijsko-razvojni cilj Programa razvoja male privrede

Godišnjim planovima potrebno je planirati i propisati mjere koje će u potrebnim i mogućim segmentima Ministarstvo provesti za ostvarenje ovog strateškog cilja u periodu 2024. do 2027. godine, odnosno koje treba planirati u cilju stabilizacije poduzetničkog okruženja, broja privrednih subjekata i očuvanja radnih mjesta, a kako bi se stvorili uvjeti za daljnji ekonomski rast i razvoj malog i srednjeg poduzetništva.

b) Primarno razvojni cilj Programa razvoja male privrede

Pored mjera navedenih u stabilizacijsko-razvojnim ciljevima Programa razvoja male privrede za 2024. i 2027. godinu, Ministarstvo privrede će godišnjim planovima u skladu sa Zakonom planirati provođenje mjera koje se temelje na znanju, inovacijama i kvaliteti ponude roba i usluga uz djelotvorno korištenje svih raspoloživih resursa za ostvarenje daljnjeg ekonomskog rasta i razvoja svih subjekata male privrede i rast zaposlenosti u Kantonu.

Opći cilj Programa uključuje poboljšanje općeg ekonomskog stanja kroz podršku i jačanje malih preduzeća. U nastavku su precizirani primarno razvojni ciljevi ovog programa:

1. Stvaranje radnih mjesta: Podsticanje rasta malih preduzeća može doprinijeti stvaranju novih radnih mjesta. To je posebno važno jer mala preduzeća često predstavljaju značajan izvor zaposlenja u mnogim ekonomijama.

2. Poticanje ekonomskog rasta: Jačanje malih preduzeća može doprinijeti ukupnom ekonomskom rastu. Mala preduzeća često imaju potencijal za brži rast u poređenju s velikim preduzećima, a njihov uspjeh može podstaći cjelokupnu ekonomsku aktivnost.

3. Smanjenje nejednakosti: Podrška malim preduzećima može doprinijeti smanjenju ekonomske nejednakosti tako što pruža prilike za poduzetnički uspjeh različitim grupama stanovništva, uključujući žene i mlade.

4. Inovacije i tehnološki razvoj: Programi razvoja male privrede mogu biti usmjereni na podršku inovacijama i tehnološkom razvoju u malim preduzećima. Ovo je ključno za unapređenje konkurentne sposobnosti i dugoročnu održivost malih preduzeća.

5. Povećanje pristupa finansijama: Olakšavanje pristupa finansijama za mala preduzeća često je dio programa razvoja. To može uključivati pružanje povoljnih kredita ili drugih finansijskih instrumenata koji olakšavaju finansiranje malih preduzeća.

6. Obuka i razvoj vještina: Programi razvoja male privrede mogu uključivati obuke i programe za razvoj poduzetničkih vještina među vlasnicima malih preduzeća. Ovo može uključivati edukaciju o upravljanju, marketingu, finansijama, tehnološkim vještinama i slično.

7. Podsticanje izvoza: Podrška malim preduzećima u osvajanju izvoznih tržišta može biti još jedan cilj. Ovo može doprinijeti širenju privrede i povećanju prihoda izvoza. Sve ove komponente mogu zajedno doprinijeti stvaranju održive ekonomske okoline za mala preduzeća, što će, zauzvrat, podržati ukupni ekonomski razvoj.

XII MJERE I AKTIVNOSTI ZA PROVOĐENJE CILJEVA

Mjera 1.1 Osiguranje poticajnih kreditnih sredstava

Jedna od osnovnih prepreka za pokretanje investicijskih ulaganja obrtnika i poduzetnika je nedostatak povoljnih izvora finansiranja. Krediti u komercijalnim bankama (posebno mikrokreditnim organizacijama) kao primarni izvor finansiranja investicijske aktivnosti često su finansijski nepovoljni. Kako bi se osigurao bolji pristup izvorima finansiranja u okviru ove mjere planirane su aktivnosti dodjele poticajnih kreditnih sredstava za subvencioniranje troškova kamata iz sredstava Budžeta Kantona Sarajevo.

Za provedbu navedenih aktivnosti, a na osnovu provedenog javnog poziva, sa poslovnim bankama će se sklopiti odgovarajući ugovori o realizaciji kreditnih linija po subvencioniranim kamatnim stopama koji će omogućiti održavanje tekuće likvidnosti i generalno poboljšanje finansijskih performansi poduzetnika, ali i pokretanje novih biznisa i otvaranje novih radnih mjesta.

Također, u cilju obezbjeđenja približno jednakih uslova poslovanja privrednim subjektima je potrebno subvencionirati (refundirati) troškove plaćenih kamata na realizovane kredite kod komercijalnih banaka sa većom kamatnom stopom u prethodne dvije godine, a čija namjena je bila nabavka osnovnih sredstava i opreme, održavanje tekuće likvidnosti, novo zapošljavanje, obezbjeđenje redovnog poslovanja i/ili finansiranje investicija za rast i razvoj subjekta male privrede.

Svrha	Subvencionisani krediti mogu pomoći u prevazilaženju finansijskih prepreka koje bi inače otežavale investiranje ili pokretanje projekata. To može biti posebno važno u situacijama kada je rizik visok ili kada je tradicionalno finansiranje nedovoljno dostupno. U suštini, svrha osiguranja poticajnih kreditnih sredstava je poticanje ekonomske aktivnosti, podrška razvoju određenih sektora, smanjenje rizika i povećanje pristupa finansijama za subjekte koji doprinose razvojnim ciljevima ekonomske politike.
Korisnici	Mikro, mali i srednji privredni subjekti u skladu sa Zakonom o poticaju razvoja male privrede
Nosilac aktivnosti	Ministarstvo privrede
Sunosoci aktivnosti	Komercijalne banke

Način provođenja	Javni poziv
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Dodjela poticajnih kreditnih sredstava za poduzetničke projekte uz subvenciju kamata i po povoljnijim uslovima u odnosu na standardne uslove u komercijalnim bankama • Subvencioniranje/refundiranje troškova kamata na kredite
Indikator provedbe	<ul style="list-style-type: none"> • Broj i iznos odobrenih kredita poduzetnicima • Broj zadržanih ili novootvorenih radnih mjesta, odnosno zadržanih ili novozaposlenih radnika • Poboľšani finansijski rezultati poslovanja poduzetnika koji nisu samo rezultat povećanja prihoda, već i efikasnog upravljanja svim aspektima poslovanja. Ovo uključuje balansiranje rasta i profitabilnosti, pažljivo upravljanje rizicima i prilagodljivost prema promjenama u poslovnom okruženju.
Izvori finansiranja	Budžet Kantona Sarajevo – Ministarstvo privrede

Mjera 1.2 Očuvanje i razvoj obrtničkih djelatnosti

S obzirom na iznimnu važnost za ukupnu privredu kao i na činjenicu da je Kanton prepoznatljiv po dugogodišnjoj tradiciji obrtništva posebnu pažnju potrebno je usmjeriti na očuvanje i razvoj obrtništva, odnosno obrtničkih djelatnosti. Kako bi mogli opstati i biti konkurentni nužna su kontinuirana ulaganja obrtnika u modernizaciju i unapređenje poslovanja. Međutim, s obzirom da se uglavnom radi o malim nisko dohodovnim obrtničkim radionicama primjetan je nedostatak kapitala za uvođenje novih tehnologija i modernizaciju poslovanja. Osim toga, obrtnicima često nedostaju znanja i poduzetničke vještine za prihvata i primjenu novih tehnologija i inovacija, a što je ozbiljna prijetnja njihovom opstanku, ali i daljnjem razvoju.

U obrtništvu je prisutan dugoročni negativni trend strukturnog otklona prema uslužnom umjesto realnom sektoru s tehnološki i inovativno usmjerenim projektima veće dodane vrijednosti.

Očuvanje i razvoj obrtničkih djelatnosti zahtijeva holistički pristup koji obuhvata obrazovanje, finansiranje, inovacije, kulturološke vrijednosti i poslovno okruženje. Sveobuhvatan pristup može osigurati dugoročnu održivost i doprinijeti lokalnom ekonomskom razvoju.

U kontekstu navedenog, ovom mjerom se planira nastavak aktivnosti na dodjeli poticajnih finansijskih sredstava za modernizaciju i unapređenje poslovanja obrtnika, te edukaciju s posebnim naglaskom na one koji obavljaju tradicionalne, deficitarne i proizvodne obrtničke djelatnosti. Kanton Sarajevo prepoznajući potrebu očuvanja tradicionalnih obrta, a polazeći od ekonomske održivosti koja je ključna za njihov opstanak, nastaviti će aktivnosti na očuvanju i daljnjem razvoju tradicionalnih obrtničkih djelatnosti.

Svrha	<ul style="list-style-type: none"> • Očuvanje i daljnji razvoj obrtničkih djelatnosti. • Profitiranje od tehnoloških inovacija. Primjena savremenih tehnologija, poput digitalnog marketinga, e-trgovine ili automatizacije procesa, u svrhu poboljšanja efikasnosti i konkurentnosti. • Razvoj posebnih programa finansiranja ili mikrokredita u cilju pokretanja ili proširenja poslovanja. • Podrška promociji i prodaji lokalnih obrtničkih proizvoda u cilju povećanja prepoznatljivosti i potražnje za lokalno proizvedenim artiklima.
Korisnici	Obrti u vlasništvu fizičkih osoba koji obavljaju obrtničke djelatnosti, vezane obrte i djelatnosti slobodnih zanimanja
Nosilac aktivnosti	Ministarstvo privrede
Sunosioci aktivnosti	Obrtnička Komora Kantona Sarajevo, Udruženje obrtnika
Način provođenja	Javni poziv

Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Dodjela finansijskih sredstava u obliku poticaja obrtnicima s posebnim naglaskom na one koji obavljaju tradicijske, deficitarne i proizvodne zanatsko - obrtničke djelatnosti • Dodjela finansijskih sredstava u obliku poticaja za sve ostale obrtničke djelatnosti • Finansijska podrška projektima udruženja obrtnika na promociji obrta • Projekti međusobnog umreženja i saradnje u cilju razmjene iskustava, zajedničkih nastupa na tržištu i partnerstva u cilju povećanja konkurentne prednosti i otvaranja novih tržišta
Indikator realizacije	<ul style="list-style-type: none"> • Broj i iznos odobrenih poticaja obrtnicima, realizovane investicije obrtnika • Broj novoregistrovanih obrtnika • Broj zajedničkih nastupa na tržištu
Izvori finansiranja	Budžet Kantona Sarajevo – Ministarstvo privrede

Mjera 1.3 Poticaji za razvoj poduzetništva mladih

Da bi se potaklo uključivanje većeg broja mladih u poduzetničke aktivnosti, te stvorili preduslovi za veći broj održivih poslovnih projekata mladih, planirana je provedba aktivnosti edukacija, seminara i radionica kao i promoviranja poduzetništva u školama i fakultetima, zatim pružanja stručne i savjetodavne pomoći u razvoju biznis ideja i pripreme biznis planova, pružanja finansijske pomoći u obliku poticaja za pokretanje biznisa za mlade poduzetnike, infrastrukturne podrške u smislu osiguranja odgovarajućeg prostora u početnoj fazi razvoja poslovanja i sl.

Pružanjem stručne i savjetodavne pomoći mladi se nastoje ohrabriti da svoje ideje realiziraju kroz pokretanje vlastitog biznisa.

Kroz organizaciju odgovarajućih edukacija, seminara i radionica mladim ljudima će se omogućiti sticanje osnovnih znanja o poduzetništvu i vođenju vlastitog poslovanja. Posebna pažnja će se posvetiti aktivnostima na promoviranju poduzetništva u školama i na fakultetima kako bi se mladi već u ranijoj dobi upoznali sa preduzetništvom i poduzetničkim načinom razmišljanja te potaknuo pozitivan stav prema poduzetništvu. Posebno je značajna podrška u identifikaciji i pripremi poduzetničkih projekata.

Budući da mladim poduzetnicima često nedostaje početni kapital prilikom započinjanja poslovanja, predviđena je i dodjela finansijskih poticaja najuspješnijim poduzetničkim projektima mladih.

Pored finansijske podrške, predviđena je i podrška u vidu mentorstva i edukacije u početnim fazama razvoja poslovanja i podrška u vidu korištenja prostora u poslovnom inkubatoru Javne ustanove "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu".

Svrha	Poticanje mladih osoba u poduzetničkim aktivnostima i razvijanje pozitivnog stava prema poduzetništvu kod mladih
Korisnici	Mlade osobe (do 35 godina) sa poslovnim idejama i dokumentovanim projektima
Nosilac aktivnosti	Ministarstvo privrede
Način provođenja	Javni poziv
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacija edukacija, seminara i radionica za mlade poduzetnike • Promoviranje poduzetništva u školama i na fakultetima • Stručna i savjetodavna pomoć mladim poduzetnicima posebno u identifikaciji i pripremi poduzetničkih projekata kojima planiraju započeti samostalno poslovanje • Finansijski poticaji za mlade poduzetnike • Osiguravanje infrastrukturne podrške u vidu prostora i mentorske podrška za mlade poduzetnike

Indikator realizacije	<ul style="list-style-type: none"> • Broj novoregistrovanih subjekata male privrede u većinskom vlasništvu mladih do 35 godina • Broj novoregistrovanih subjekata male privrede koji su rezidenti inkubatora JU "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu"
Izvori finansiranja	Budžet Kantona Sarajevo - Ministarstvo privrede, međunarodni donatori

Mjera 1.4 Poticaji za jačanje i razvoj ženskog poduzetništva

Posljednjih godina žensko poduzetništvo se sve više prepoznaje kao pokretač privrednih aktivnosti, odnosno važan element privrednog rasta i razvoja. Poticaj poduzetničkim aktivnostima žena te promociji ženskog poduzetništva Ministarstvo planira provoditi kroz organizovanje edukacija, seminara i radionica za žene poduzetnice, osiguranje stručne i savjetodavne podrške ženama poduzetnicama posebno početnicama u biznisu, kao i finansijsku podršku za žene poduzetnice. Neke od ovih aktivnosti će biti realizovane kroz druge mjere uključivanjem kriterija minimalnog učešće žena u programima podrške. Mjere, kao što je finansijska podrška ženama poduzetnicama će biti realizovane kroz posebne programe podrške. Konačno, važno je naglasiti da se sistemskom provedbom svih mjera i aktivnosti omogućava povećanje poduzetničkih aktivnosti žena kao i smanjenju diskriminacije žena na području zapošljavanja i rada.

Svrha	Poticaj poduzetničkih aktivnosti žena i promocija ženskog poduzetništva
Korisnici	Mikro, mali i srednji privredni subjekti u skladu sa Zakonom u većinskom vlasništvu žena poduzetnica (minimalno 51% vlasništva)
Nosilac aktivnosti	Ministarstvo privrede
Sunosioci aktivnosti	Nosioci programa razvoja u skladu sa članom 16. Zakona o poticaju razvoja male privrede, obrazovne i druge institucije
Način provođenja	Javni poziv
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacija edukacija, seminara i radionica za žene preduzetnice • Stručna i savjetodavna pomoć ženama preduzetnicama posebno početnicama pri započinjanju poslovanja, odnosno nezaposlenim ženama koje planiraju samozapošljavanje pokretanjem vlastitog biznisa • Finansijski poticaji za žene preduzetnice • Promocija pozitivnih primjera i uloga žena u preduzetništvu sa ciljem podsticanja drugih žena da krenu istim putem
Indikator realizacije	<ul style="list-style-type: none"> • Broj organiziranih edukacija, seminara i radionica za žene poduzetnice • Broj polaznika - žena poduzetnica • Broj i iznos odobrenih poticaja ženama poduzetnicama • Broj novoosnovanih subjekata u vlasništvu žena poduzetnica • Broj zaposlenih u podržanim subjektima u vlasništvu žene poduzetnica • Broj marketinških kampanja u cilju promocije ženskog poduzetništva
Izvori finansiranja	Budžet Kantona Sarajevo – Ministarstvo privrede, međunarodni donatori

Mjera 1.5 Poticaji za novoosnovane startup kompanije

Stopa preživljavanja novoosnovanih privrednih subjekata u prvih nekoliko godina u principu je niska. Posebno u slučaju poduzetništva koje je rezultat obaveze zaposlenja, a ne uočene tržišne prilike. U tom kontekstu, kako bi se povećala održivost novoosnovanih poslovnih subjekata, ali i mogućnost daljnjeg rasta i razvoja, planira se organizacija edukacija, seminara i radionica, te subvencioniranje – refundiranje određenih troškova novoosnovanih start up kompanija. Pod pojmom novoosnovana start up kompanija podrazumijevaju se privredni subjekti starosti do tri (3) godine od dana objave javnog poziva za dodjelu poticaja. Startup kompanije u početnoj fazi razvoja imaju izraženu potrebu za

finansijskim sredstvima koje bi usmjerili na razvoj proizvoda, kupovinu mašina, marketing i druge aktivnosti s obzirom da u toj fazi razvoja obično imaju negativan novčani tok i slab finansijski kapacitet. Iz tog razloga potrebno je planirati aktivnosti na razvoju modela finansiranja koji će omogućiti startup kompanijama finansiranje rane faze razvoja, te time ujedno i stvaranje većeg broja održivih poslovnih subjekata.

Pored mjere podrške za osnivanje novih poslovnih subjekata mladih osoba, Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo prepoznaje potrebu angažiranja i kategorije stanovništva od 36-55 u kontekstu pokretanja start up kompanija, te u skladu sa tim će omogućiti poticaj za poduzimanje novih poslovnih poduhvata i fizičkim licima u kategoriji 36-55 godina. Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo je prepoznalo svrhu poticanja i pokretanja novih poslovnih poduhvata te pružanja potrebnih resursa i pomoći kako bi se ti poduzetnici uspješno nosili s izazovima koje donosi početak poslovanja. Cilj ovih programa je stvoriti povoljno okruženje za poduzetnike kako bi se smanjili rizici povezani s pokretanjem novog posla, potaknula inovacija i kreativnost te doprinijelo stvaranju održivih i uspješnih poduzeća.

Osim toga, podrška startupima obično doprinosi razvoju privrede kroz stvaranje radnih mjesta, primjenu novih tehnologija i rasta inovacija.

Svrha	Stvaranje preduslova za osnaživanje privrednih subjekata, veći broj ekonomski održivih poslovnih start upa i otvaranje novih radnih mjesta
Korisnici	Mikro, mali i srednji privredni subjekti u skladu sa Zakonom o poticaju razvoja male privrede u vlasništvu preduzetnika početnika koji je prvi put osnovao/la privredni subjekt ili privredni subjekt koji posluje do tri godine godine
Nosilac aktivnosti	Ministarstvo privrede
Sunosoci aktivnosti	Nosoci programa razvoja u skladu sa članom 16. Zakona o poticaju razvoja male privrede, obrazovne i druge institucije
Način provođenja	Javni poziv
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Stručna i savjetodavna pomoć poduzetnicima-početnicima i nezaposlenim osobama nakon započinjanja samostalnog poslovanja • Finansijski poticaji start up kompanijama • Organizacija edukacija, seminara i radionica za poduzetnike- početnike • Razvoj alternativnih modela finansiranja koji će omogućiti start-up subjektima finansiranje rane faze razvoja privrednog subjekta
Indikator realizacije	<ul style="list-style-type: none"> • Broj poduzetnika-početnika kojima su pružene savjetodavne usluge za započinjanje samostalnog poslovanja • Broj i iznos odobrenih poticaja poduzetnicima-početnicima koji su se zaposlili pokretanjem vlastite poslovne ideje • Broj polaznika (poduzetnika-početnika) na organiziranim edukacijama, seminarima i radionicama • Realizirane investicije i povećani broj zaposlenih u start-up subjektima • Razvijeni modeli finansiranja rane faze razvoja start-up subjekata
Izvori finansiranja	Budžet Kantona Sarajevo – Ministarstvo privrede, međunarodni donatori

Mjera 1.6 Poticaji za razvoj društvenog poduzetništva

Kanton Sarajevo je prepoznao važnost društvenog (socijalnog) preduzetništva, odnosno uključivanje u preduzetništvo i tržište rada marginaliziranih, socijalno osjetljivih skupina kao što su osobe s invaliditetom, osobe s umanjenom radnom sposobnošću, žrtve nasilja u obitelji, roditelji ili skrbnici djece s teškoćama u razvoju, pripadnici romske nacionalne manjine i druge teže zapošljive osobe. Društveno poduzetništvo ima drugačiji pristup privrednim procesima kako u održivom iskorištavanju resursa, odnosno učinkovitom korištenju, upotrebi, recikliranju i ponovnom korištenju resursa, tako

i u socijalno odgovornijem, društveno uravnoteženijem, te pravednijem pristupu privredi. Društveni poduzetnici ponajprije teže ostvarivanju društvenih i ekoloških ciljeva a veći dio ostvarene dobiti ili višak prihoda ulažu u daljnji razvoj svoje djelatnosti.

Svrha	Promocija i razvoj društvenog poduzetništva i društveno poduzetničkih inicijativa radi osiguranja društvene kohezije kao i uključivanje u poduzetništvo i tržište rada marginaliziranih, socijalno osjetljivih skupina radi sprječavanja socijalne isključenosti.
Korisnici	Mikro, mali i srednji privredni subjekti u skladu sa Zakonom o poticaju razvoja male privrede (sa naglašenom društvenom ili socijalnom misijom).
Nosilac aktivnosti	Ministarstvo privrede
Sunosioci aktivnosti	Nosioци programa razvoja u skladu sa članom 16. Zakona o poticaju razvoja male privrede, obrazovne i druge institucije
Način provođenja	Javni poziv
Aktivnosti	Stručna i finansijska podrška društvenim preduzetnicima koji teže ostvarivanju društvenih i ekoloških ciljeva, veći dio ostvarene dobiti/višak prihoda ulažu u daljnji razvoj svoje djelatnosti te koji zapošljavaju ili planiraju zaposliti teže zapošljive osobe (osobe s invaliditetom, umanjenom radnom sposobnošću, žrtve nasilja u obitelji, roditelji ili skrbnici djece s teškoćama u razvoju, pripadnici romske nacionalne manjine i druge teže zapošljive osobe).
Indikator realizacije	<ul style="list-style-type: none"> • Broj i iznos odobrenih poticaja društvenim poduzetnicima • Broj osoba - korisnika (osobe s invaliditetom, umanjenom radnom sposobnošću, žrtve nasilja u obitelji, roditelji ili skrbnici djece s teškoćama u razvoju, pripadnici romske nacionalne manjine i druge teže zapošljive osobe) kojima su pružene savjetodavne usluge prilikom započinjanja samostalnog poslovanja ili zaposlenih kod društvenih preduzetnika kojima su odobreni poticaji.
Izvori finansiranja	Budžet Kantona Sarajevo – Ministarstva privrede, međunarodni donatori

Mjera 1.7 Preduzetničko učenje i podizanje nivoa poduzetničkih kompetencija

Jedan od ključnih izazova sa kojim se ekonomija BiH suočava jeste (ne)usklađenost obrazovnih programa sa zahtjevima tržišta rada. Razvoj poduzetničkih kompetencija uključuje pozitivan stav prema promjenama i inovacijama, sklonost inicijativi te preuzimanje odgovornosti za vlastito djelovanje. U skladu s tim Evropski parlament i Evropsko vijeće izdvaja poduzetničke kompetencije kao jednu od osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje. Kako bi se podigao nivo poduzetničkih kompetencija potrebno je razviti koncept edukacije za poduzetništvo koji je u funkciji razvijanja poduzetničkih sklonosti, vještina i sposobnosti, a što uključuje razvoj stvaralaštva, inicijativnosti, samostalnosti, odgovornosti i drugih kvaliteta, te usvajanja osnovnih ekonomskih koncepata, odnosno provođenje različitih vrsta edukacije i osposobljavanja za poduzetništvo u funkciji pokretanja poslovnih subjekata i upravljanja.

Svrha	Unapređivanje preduzetničkih znanja i vještina radi stvaranja preduvjeta za održavanje i razvoj poslovanja preduzetnika
Korisnici	Mikro, mali i srednji privredni subjekti u skladu sa Zakonom o poticaju razvoja male privrede
Nosilac aktivnosti	Ministarstvo privrede
Sunosioci aktivnosti	Nosioци programa razvoja u skladu sa članom 16. Zakona o poticaju razvoja male privrede, obrazovne i druge institucije

Način provođenja	Javni poziv
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacija edukacija, seminara i radionica sa ciljem unapređenja poduzetničkih vještina i prema potrebama i iskazanim interesima poduzetnika • Stručna i finansijska podrška za edukaciju poduzetnika, učenika na praktičnoj nastavi kod poduzetnika i zaposlenika • Javna promocija poduzetništva i poduzetnika (konferencije, javni nastupi, kampanje, itd.)
Indikator realizacije	<ul style="list-style-type: none"> • Broj organiziranih edukacija, seminara i radionica • Broj polaznika • Broj i iznos odobrenih potpora za edukaciju • Broj organiziranih promotivnih događaja, postignuti doseg i sl.
Izvori finansiranja	Budžet Kantona Sarajevo – Ministarstvo privrede, međunarodni donatori

Mjera 1.8 Poticaj za razvoj i unapređenje poduzetničke infrastrukture

Za povećanje rasta i razvoja privrednih subjekata važna je razvijena poduzetnička infrastruktura, koja je usmjerena na stvaranje kvalitetnog, korisnički orijentisanog poduzetničkog okruženja u kojem se provode programi usmjereni na razvoj poduzetništva kao što su poduzetnički centri, poslovni i poduzetnički inkubatori, inkubatori za nove tehnologije, naučno-tehnološki parkovi, poslovne zone i sl. S obzirom na značaj poduzetničke infrastrukture za razvoj poduzetništva potrebno je usmjeriti aktivnosti na unapređenje poduzetničke infrastrukture, a kako bi se moglo kvalitetno odgovoriti potrebama i zahtjevima poduzetnika nužno je intenzivirati aktivnosti na daljnjem razvoju i unapređenju poduzetničke infrastrukture.

Ova mjera podrazumijeva poticaje za izradu idejnih, glavnih i izvedbenih arhitektonskih projekata, studija izvodljivosti s analizom troškova i koristi, poticaje za izgradnju, adaptaciju, rekonstrukciju i opremanje infrastrukture, te poticaje za pružanje savjetodavnih i mentorskih usluga, razvojno-istraživačkih i tehničko-tehnoloških usluga, ciljano privlačenje investicija, pružanje stručne pomoći za razvoj poslovanja, umrežavanje i širenje tržišta. Poticajima treba jačati institucije kao što su poduzetnički centri, tehnološki parkovi, inkubatori za visoke tehnologije, centri kompetencija, poduzetnički akceleratori i drugo. Također je potrebno pojačati aktivnosti na organizaciji co-working prostora kao mjesta za umrežavanje potencijalnih i postojećih poduzetnika sa kreativnim pojedincima te poticati zajedničku suradnju i međusobnu povezanost na inovativnim projektima. Naime, co-working kao suživot sa drugim privrednim subjektima i pojedincima pomaže rastu i razvoju ne samo finansijski kroz smanjenje troškova već i rastu kroz razmjenu iskustava i znanja.

Svrha	Razvoj i unapređenje podržavajuće poduzetničke infrastrukture
Korisnici	Mikro, mali i srednji privredni subjekti u skladu sa Zakonom o poticaju razvoja male privrede
Nosilac aktivnosti	Ministarstvo privrede
Sunosoci aktivnosti	Nosioci programa razvoja u skladu sa članom 16. Zakona o poticaju razvoja male privrede, obrazovne institucije i drugi subjekti
Način provođenja	Javni poziv

Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> aktivnosti u vezi s povećanjem kapaciteta poduzetničke infrastrukture kao što su: poduzetnički inkubatori, poduzetnički centri, centri kompetencija, poduzetnički akceleratori, poslovne zone i drugo Poticaji za izradu idejnih, glavnih i izvedbenih arhitektonskih projekata, studija izvodljivosti s analizom troškova i koristi formiranja poslovnih i poduzetničkih inkubatora, poslovnih zona Realizacija aktivnosti na organizaciji co-working prostora i zajedničkih radnih prostora za razvoj proizvoda i usluga
Indikator realizacije	<ul style="list-style-type: none"> Broj i iznos dodjeljenih poticaja za izradu studija i izvedbenih projekata Broj izrađenih poduzetničkih inkubatora, poduzetničkih centara, poduzetničkih akceleratora i poslovnih zona Raspoloživi i popunjeni kapaciteti, broj korisnika, broj zaposlenih Broj organiziranih co-working prostora i njihovi kapaciteti
Izvori finansiranja	Budžet Kantona Sarajevo – Ministarstvo privrede, budžeti lokalnih zajednica u Kantonu Sarajevo

Mjera 1.9 Poticaji za jačanje konkurentnosti i veću izvoznju orijentaciju subjekata male privrede u Kantonu Sarajevo

Unapređenje konkurentnosti subjekata male privrede temeljene na znanju treba biti platforma koja će omogućiti bolji plasman roba i usluga na tržište, te daljnji ekonomski rast subjekata male privrede. Naime, veća konkurentnost može se osigurati modernizacijom proizvodnje kroz uvođenje novih, učinkovitijih mašina i uređaja, opreme, tehnologija, kao i tehnoloških postupaka, te je iz tog razloga bitno pružiti podršku obrtnicima i poduzetnicima za modernizaciju proizvodnju, te razvoj i izradu proizvoda više dodane vrijednosti. Ministarstvo privrede u tom kontekstu planira stručne i finansijske poticaje poduzetnicima koji razvijaju i uvode nove tehnologije ili unaprjeđuju postojeće tehnologije i tehnološke postupke, te razvijaju i izrađuju proizvode više dodane vrijednosti. Pored toga, planirana je i podrška većoj izvoznju orijentaciji subjekata male privrede kroz podršku usvajanja standarda kvaliteta, promociji izvoza i sl.

Svrha	Jačanje konkurentnosti poduzetnika podizanjem tehnološke razine i jačanjem kapaciteta za razvoj i proizvodnju proizvoda više dodane vrijednosti
Korisnici	Mikro, mali i srednji privredni subjekti u skladu sa Zakonom o poticaju razvoja male privrede
Nosilac aktivnosti	Ministarstvo privrede
Sunosoci aktivnosti	Nosioci programa razvoja u skladu sa članom 16 Zakona o poticaju razvoja male privrede
Aktivnost	<ul style="list-style-type: none"> Stručni i finansijski poticaji poduzetnicima koji razvijaju i uvode nove tehnologije ili unaprjeđuju postojeće tehnologije i tehnološke postupke, razvijaju i izrađuju proizvode više dodane vrijednosti Finansijski poticaji poduzetnicima za uvođenje standarda kvalitete
Indikator realizacije	<ul style="list-style-type: none"> Broj i iznos dodjeljenih poticaja za izradu studija i izvedbenih projekata Broj izrađenih poduzetničkih inkubatora, poduzetničkih centara, poduzetničkih akceleratora i poslovnih zona

	<ul style="list-style-type: none"> • Broj i iznos odobrenih poticaja • Realizovane investicije • Novo zapošljavanje, rast izvoza
Izvori finansiranja	Budžet Kantona Sarajevo – Ministarstvo privrede

Mjera 1.10 Poticaj za povećanje zapošljavanja u IT, metalnoj, drvnoprerađivačkoj industriji i drugim industrijama od značaja za razvoj Kantona Sarajevo

Kompanije iz IT sektora u Federaciji BiH zapošljavaju više od 11.000 radnika, ostvaruju prihod veći od milijarde KM, od čega od izvoza usluga i proizvoda ostvaruju više od 70 posto ukupnih prihoda. IT sektor jedan je od najsnažnijih generatora ukupnog razvoja Kantona Sarajevo, te je označen i kao strateška industrija u Federaciji BiH. Stoga je i opredijeljenost Kantona Sarajevo da u narednom periodu daje podršku za povećanje zapošljavanja u ovoj industriji, ali i drugim industrijama koje svoje poslovne modele baziraju na inovacijama.

Također, metalna i drvnoprerađivačka industrija su od suštinskog značaja za razvoj privrede, zapošljavanje, razvoj infrastrukture, inovacije i održivost, te imaju širok uticaj na druge industrijske sektore. Od proizvodnje i obrade metala do prerade drveta, postoji širok spektar poslova koji zahtijevaju različite vještine i stručnosti, doprinoseći zapošljavanju radnika različitih stručnih profila. Metali i drvo su osnova za proizvodnju različitih proizvoda, od automobila do građevinskog materijala, što čini ove industrije ključnim faktorom u ekonomiji. One generišu značajne prihode kroz izvoz proizvoda i pružajući sirovine drugim industrijama. Obje industrije konstantno teže inovacijama kako bi poboljšale efikasnost, smanjile troškove i unaprijedile proizvode. Unaprijeđenja u tehnologiji proizvodnje metala i drveta imaju široki uticaj na druge sektore.

Ministarstvo privrede u tom kontekstu planira finansijske poticaje za zapošljavanje i u metalnoj i drvnoprerađivačkoj industriji. Cilj je podržati razvoj navedenih industrija te uticati na povećano zapošljavanje u ovim industrijama.

Svrha	Povećanje broja zaposlenih te razvoj konkurentnih proizvoda u ovim sektorima a što unapređuje izvozne performanse, što u konačnici dovodi do rasta spoljnotrgovinske razmjene.
Korisnici	Mikro, mali i srednji privredni subjekti u skladu sa Zakonom o poticaju razvoja male privrede
Nosilac aktivnosti	Ministarstvo privrede
Sunosoci aktivnosti	Nosoci programa razvoja u skladu sa članom 16 Zakona o poticaju razvoja male privrede
Aktivnost	Finansijski poticaji poduzetnicima za povećanje broja zaposlenih
Indikator realizacije	Broj i iznos dodjeljenih poticaja Broj zaposlenih u navedenoj industriji Novo zapošljavanje, rast izvoza
Izvori finansiranja	Budžet Kantona Sarajevo – Ministarstvo privrede

Mjera 1.11 Podrška za osnivanje novih poslovnih subjekata koji su u vlasništvu investitora/malih i srednjih preduzeća iz inostranstva, kao i podrška za osnivanje novih poslovnih subjekata od strane stranih investitora/malih i srednjih preduzeća koji su u većinskom vlasništvu fizičkih lica rođenih u Bosni i Hercegovini

Poticanje stranih investicija i investicija iz dijaspore može biti ključno za privredni razvoj mnogih zemalja, uključujući i Bosnu i Hercegovinu. S jedne strane, brojni su razlozi za privlačenje direktnih stranih investicija malih i srednjih preduzeća u Kanton Sarajevo. Investicija ovih preduzeća mogu biti od značaja za razvoj jer se u većoj mjeri oslanjaju na lokalne dobavljače i partnere i manja je vjerovatnoća da će sa tržišta istisnuti lokalne firme. S druge strane, dijaspora često predstavlja značajan izvor finansijskih sredstava, znanja, vještina i poslovnih veza koje mogu biti od vitalnog značaja za poticanje ekonomije zemlje. Mnoge zemlje usvajaju različite strategije kako bi privukle direktne strane investicije i investicije iz dijaspore.

Neki od načina poticanja stranih investicija malih i srednjih preduzeća i investicijama iz dijaspore mogu uključivati finansijske poticaje, pružanje programa obuke u cilju boljeg razumijevanja lokalnih tržišta i poslovnih prilika, organizacija događaja/konferencija kako bi se povezali strani investitori i investitori iz dijaspore sa lokalnim poduzetnicima i pružili im informacije o investicijskim prilikama, poticanje partnerstva između stranih investitora i investitora iz dijaspore i lokalnih poduzetnika kako bi se iskoristile zajedničke prilike za investicije.

Svrha	Jačanje konkurentnosti novoosnovanih poslovnih subjekata u vlasništvu malih i srednjih preduzeća iz inostranstva podizanjem tehnološke razine i jačanjem kapaciteta za razvoj i proizvodnju proizvoda više dodane vrijednosti
Korisnici	Mikro, mali i srednji privredni subjekti u skladu sa Zakonom o poticaju razvoja male privrede
Nosilac aktivnosti	Ministarstvo privrede
Sunosioci aktivnosti	Nosioци programa razvoja u skladu sa članom 16. Zakona o poticaju razvoja male privrede
Aktivnost	<ul style="list-style-type: none"> • Pružanje finansijskih poticaja za strane investitore/mala i srednja preduzeća i mala i srednja preduzeća iz inostranstva u vlasništvu bosanskohercegovačke dijaspore koji žele pokrenuti bizni u Kantonu Sarajevo. • Osiguravanje informacija o tržištu, propisima, potencijalnim sektorima i poslovnim prilikama u Bosni i Hercegovini kako bi se investitori iz dijaspore bolje informirali o poslovnim mogućnostima • Organizacija događaja, konferencija, poslovnih foruma ili platformi za povezivanje investitora iz dijaspore s lokalnim partnerima, poslovnim asocijacijama ili vladinim tijelima radi stvaranja suradnje i razmjene znanja • Pružanje savjeta i podrške prilikom pokretanja poslovanja, poput pristupa poslovnom mentorstvu, obukama, tehničkoj pomoći i slično.
Indikator realizacije	<ul style="list-style-type: none"> • Veličina i rast investicija iz dijaspore • Broj investitora iz dijaspore • Veličina i rast investicija malih i srednjih preduzeća iz inostranstva • Broj investitora/malih i srednjih preduzeća iz inostranstva • Broj i iznos odobrenih poticaja • Realizovane investicije • Novo zapošljavanje, rast izvoza

Izvori finansiranja	Budžet Kantona Sarajevo – Ministarstvo privrede
---------------------	---

Mjera 1.12 Podrška osnivanju start up subjekata male privrede sa potencijalom za brzi rast, uz obezbijeđeni početni kapital iz vlastitih izvora finansiranja i dokazanu kompetenciju osnivača

Podrška osnivanju start-up subjekata male privrede s potencijalom za brzi rast, uz obezbijeđeni početni kapital iz vlastitih izvora finansiranja i dokazanu kompetenciju osnivača, može se pružiti kroz različite programe ili inicijative koje podržavaju ovu vrstu preduzetništva. Pružanje podrške kroz finansijske poticaja za ulaganja u opremu, digitalizaciju poslovanju, certificiranje, kao i kroz programe mentorstva i savjetovanja može pomoći startup preduzećima da razviju svoje poslovne planove, identifikuju ključne ciljeve i strategije rasta. Omogućavanje pristupa poslovnim mrežama, zajednicama poduzetnika, inkubatorima ili akceleratorima može pomoći startupovima da stvore korisne kontakte, razmjene iskustva i pristupe resursima koji su im potrebni. Inicijative koje podstiču istraživanje i razvoj novih tehnologija, proizvoda ili usluga mogu pomoći startupovima da se izdvoje na tržištu.

Ovakvi programi podrške mogu pomoći startup subjektima male privrede da ostvare svoj puni potencijal za brzi rast, omogućujući im da prevaziđu početne izazove i razviju se u uspješna i konkurentna preduzeća. Osnivanje i rast startupova doprinosi ekonomskom rastu. Oni donose inovacije, povećavaju produktivnost i mogu imati širi pozitivni ekonomski uticaj.

Svrha	Poicanje razvoja novih tehnoloških rješenja koja mogu imati značajan uticaj na tržište
Korisnici	Mikro, mali i srednji privredni subjekti u skladu sa Zakonom o poticaju razvoja male privrede
Nosilac aktivnosti	Ministarstvo privrede
Sunosioci aktivnosti	Nosioci programa razvoja u skladu sa članom 16 Zakona o poticaju razvoja male privrede
Aktivnost	<ul style="list-style-type: none"> • Stručni i finansijski poticaji poduzetnicima koji razvijaju i uvode nove tehnologije ili unaprjeđuju postojeće tehnologije i tehnološke postupke, razvijaju i izrađuju proizvode više dodane vrijednosti • Finansijski poticaji poduzetnicima za start upe
Indikator realizacije	<ul style="list-style-type: none"> • Stopa opstanka startupa • Broj i iznos odobrenih poticaja • Broj novoosnovanih poslovnih subjekata • Novo zapošljavanje
Izvori finansiranja	Budžet Kantona Sarajevo – Ministarstvo privrede

Mjera 1.13 Podrška učesnicima sajmova i konferencija u cilju razmjena znanja, umrežavanja, promocije proizvoda i usluga, te podsticanje inovacija

Cilj podrške učesnicima sajmova i konferencija u cilju razmjene znanja, umrežavanja, promocije proizvoda i usluga, te podsticanja inovacija je stvaranje stimulativnog okruženja koje će omogućiti učesnicima da ostvare sljedeće:

Razmjena znanja: Podržati učesnike u stjecanju novih informacija, vještina i perspektiva kroz učešće u edukativnim programima, predavanjima, radionicama i panel diskusijama.

Umrežavanje: Omogućiti učesnicima da uspostave nove kontakte, prošire svoju poslovnu mrežu i razmjene iskustva s kolegama, stručnjacima i potencijalnim partnerima.

Promocija proizvoda i usluga: Pružiti platformu za izlaganje proizvoda, usluga i inovacija kako bi se povećala vidljivost i prepoznatljivost brendova, te otvorile nove poslovne prilike.

Podsticanje inovacija: Inspirirati učesnike da razmišljaju kreativno, podsticati razmjenu ideja i podsticati suradnju kako bi se potaknulo stvaranje novih proizvoda, procesa i rješenja.

Sve ove aktivnosti imaju za cilj unapređenje poslovnih praksi, jačanje konkurentnosti i podršku ekonomskom razvoju kroz razmjenu znanja, stvaranje novih poslovnih prilika i promociju inovacija. Kroz podršku učesnicima sajmova i konferencija u ostvarivanju ovih ciljeva, organizatori stvaraju vrijedno okruženje za razvoj poslovanja i prosperitet zajednice.

Svrha	Poticanje razmjene znanja, umrežavanja, promocije proizvoda i usluga, te podsticanje inovacija
Korisnici	Mikro, mali i srednji privredni subjekti u skladu sa Zakonom o poticaju razvoja male privrede
Nosilac aktivnosti	Ministarstvo privrede
Sunosoci aktivnosti	Nosioci programa razvoja u skladu sa članom 16 Zakona o poticaju razvoja male privrede
Aktivnost	<ul style="list-style-type: none"> • Umrežavanje i povezivanje na bazi organizacije posebnih programa kao što su panel diskusije u cilju razmjene iskustava, znanja, informacija • Finansijski poticaji poduzetnicima učesnicima sajmova/konferencija
Indikator realizacije	<ul style="list-style-type: none"> • Broj učesnika • Feedback učesnika na bazi provedenih anketa • Postignuti poslovni dogovori • Usvojena nova znanja i vještine
Izvori finansiranja	Budžet Kantona Sarajevo – Ministarstvo privrede

XIII FINANSIJSKA SREDSTVA ZA PROVEDBU PROGRAMA

U skladu sa članom 11. Zakona finansijska sredstva za provođenje Programa osiguravaju se u Budžetu Kantona Sarajevo za svaku kalendarsku godinu u visini od 0,5% do 2% vrijednosti godišnjeg Budžeta Kantona Sarajevo u prethodnoj godini. Obezbijeđena finansijska sredstva će se koristiti za ostvarenje ciljeva i mjera iz Programa putem poticajnih kreditnih i grant sredstava. Za provedbu ciljeva ovog Programa Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo će za svaku godinu izraditi Godišnji plan s razrađenim aktivnostima, kriterijima za dodjelu poticaja, rokovima izvršenja i planiranim iznosima iz budžeta, te isti predložiti Vladi Kantona Sarajevo na usvajanje.

XIV MONITORING I EVALUACIJA REALIZOVANIH MJERA

a) Monitoring

Monitoring obuhvata mjerenje napretka prema ostvarenju planiranih rezultata, te predstavlja sistematsko i kontinuirano sakupljanje, analizu i korištenje informacija (podataka, indikatora) neophodnih za upravljanje i donošenje odluka u okviru Programa.

Subjekti male privrede u dostavljenom Izvještaju o utrošku sredstava nakon provedene implementacije sredstava obavezni su navesti specifične rezultate koji su direktno ostvareni implementacijom programa/projekta. Mjerenje rezultata provedenih aktivnosti će se vršiti na osnovu

rezultata monitoringa implementacije sredstava, rezultata utvrđenih direktnim obilaskom korisnika na "terenu" i na osnovu pismenih izvještaja korisnika sredstava koji uključuju podatke korisnika poticajnih sredstava i odgovarajućih institucija (PIO/MIO; ZZO).

Monitoring podrazumijeva kontinuirani komunikacijski proces (razgovore, analize i korištenje informacija vezanih za realizovanje Programa) između nosioca programa razvoja male privrede i korisnika sredstava, posebno uključujući podatke o angažovanim sredstvima (inputi), zatim o poduzetim aktivnostima i ostvarenim rezultatima (outputi).

Cilj monitoringa je, također, isticanje prednosti i nedostataka u samom Programu, kao i pri njegovoj realizaciji. Za stručni i nezavisni monitoring se mogu angažirati eksterne revizorske kuće/konsultanti koje će izvršiti analizu implementacije mjera programa razvoja male privrede.

b) Evaluacija

Evaluacija treba dati širu sliku stanja o oblasti realizacije programa i godišnjih planova kako bi se dobio odgovor na pitanje da li je ostvareni napredak u oblasti male privrede rezultat primjene Zakona ili je napredak uzrokovan drugim faktorima. Procjena utjecaja provedbe Programa provodit će se evaluacijom Godišnjih planova, uz podršku stručnog i neovisnog angažovanog osoblja i konsultanata sa ciljem ocjene: relevantnosti, efektivnosti, održivosti, efikasnosti i mjerenja utjecaja na stanje male privrede u Kantonu Sarajevo.

Dostaviti:

1. Predsjedavajući Skupštine Kantona Sarajevo,
2. Zamjenici predsjedavajućeg Skupštine Kantona Sarajevo (3x),
3. Premijer Kantona Sarajevo,
4. Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo,
5. Za objavu u „Službenim novinama Kantona Sarajevo“,
6. Evidencija,
7. A r h i v a.

